

ВНЗ «Український католицький університет»

Факультет суспільних наук

Кафедра журналістики

Пояснювальна записка
до магістерського проекту

освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр

на тему «Децентралізація.іа»: серія авторських матеріалів»

Виконала:
студентка 6 курсу, групи СЖУ 17/М
галузі знань
06 «Журналістика»
спеціальності
061 «Журналістика»
Хорощак К.С.

Керівник – Бабенко В.В.

Консультант – Красовська З.Ю.

Рецензент – Ощудляк О.І.

Львів – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
<i>РОЗДІЛ I. Соціальний репортаж: жанровий потенціал та сучасні тенденції</i>	6
1.1. Соціальний репортаж як спосіб відображення дійсності.....	6
1.2. Структура, методи та прийоми соціального репортажу.....	10
Висновки до розділу	14
<i>РОЗДІЛ 2. Авторська лабораторія репортера: процес зсередини</i>	15
2. 1. Пошук та підготовка історій.....	15
2.2 Режисура репортажу: аналіз тексту та рефлексії аудиторії.....	24
Висновки до розділу	29
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Актуальність теми. Репортаж належить до жанру, який трансформується разом з епохою, щоб відповідати її вимогам. І якщо раніше до репортажу не було такої уваги, то останні декілька років спостерігаємо активний розвиток репортажної традиції в Україні. Про це свідчать професійні конкурси, приміром, художнього репортажу «Самовидець», який провели уже вісім разів, а також спеціалізовані видання, які публікують тексти українських репортерів (The Ukrainians, «Заборона», «Reporter», «Українська правда» тощо). Популярною стала соціальна тематика, адже в Україні зараз відбуваються суспільні трансформації через впровадження реформ.

Репортаж дає можливість показати їх глибше, виявити причинно-наслідковий зв'язок та зробити тему відчутною для аудиторії. Приміром, цикл авторських матеріалів про реформу децентралізації пояснює переваги та недоліки цього процесу на конкретних прикладах за допомогою історій. «Олюднені» тексти сприяють кращому розумінню змін, які відбуваються, та як елементи із висвітлених прикладів можна застосувати на практиці у себе в громаді.

Важливими для розкриття теми стали праці науковців, які досліджували репортаж - В. Здоровега, В. Павлів, М. Войтек, Р. Капусцінський, М. Кім, М. Галлер, Ж.-Д. Буше, І. Аньєз, Т. Вулф та інші. Наративні форми вивчали Й. Брокмейєр, Р. Харрі, В. Бабенко, В. Панченко, Ю. Ковалів, Л. Мацевко-Бекерська, І. Папуша, С. Шурма тощо.

Актуальність теми роботи зумовлена потребою розповісти про процеси децентралізації в Україні на прикладі авторського доробку в жанрі репортажу.

Мета роботи – з'ясувати комунікаційні переваги жанру соціального репортажу для висвітлення реформи децентралізації на прикладі власної творчої лабораторії.

Досягнення мети передбачає виконання таких **завдань**:

- систематизувати літературу до розкриття теми;

- окреслити стан вивчення проблеми;
- виокремити жанротворчі аспекти соціального репортажу;
- показати етапи втілення соціального репортажу;
- на прикладі власного творчого доробку показати процес створення текстів;
- окреслити переваги соціального репортажу на прикладі власної лабораторії тексту.

Об'єкт – серія авторських соціальних репортажів про децентралізацію зі створеними територіальними громадами. **Предмет** – комунікативні прийоми репортажу, принципи та інструменти роботи журналіста в полі та в редакції.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань використали такі методи дослідження: *теоретичні* – для вивчення жанрового потенціалу соціального репортажу; *теоретико-емпіричні*, серед яких синтез і спостереження – для виокремлення серії власних текстів; *емпіричні* (інтерв'ювання, індукція, дедукція, моделювання тощо) – для створення текстів та їх аналізу. Під час аналізу джерел використовували емпірико-аналітичний, логічний, історичний та інституційно-порівняльний методи дослідження.

Новизна. Репортаж в Україні опирається на сучасні тенденції та все менше стає схожим на класичний. Він розширює свої рамки завдяки проникненню закордонного досвіду, а саме польської, американської та німецької шкіл в національний медіадискурс. Унаслідок цього відбувається модернізація не тільки текстових методів та прийомів, а й збагачується візуальна складова – український репортаж стає мультимедійним. Так в Україні формується нетипова традиція репортажу.

Проте в українському медіадискурсі недостатньо наукової бази, яка вивчає саме той варіант сучасної версії соціального репортажу, який розвивається і притаманний українській журналістиці, та пояснює, як з його допомогою можна висвітлювати реформи та інші соціальні проблеми в Україні.

Теоретичне та практичне значення полягають у тому, що отримані результати допоможуть журналістам краще зрозуміти, як за допомогою соціального репортажу висвітлювати реформи. Сформовані висновки та поради

на прикладі серії авторських історій про громади сприятимуть виробленню власних алгоритмів роботи із темою реформи.

Структура роботи. У першому розділі «Соціальний репортаж: жанровий потенціал та сучасні тенденції» розкрито особливості жанру соціального репортажу та проаналізовано журналістські методи, які йому характерні. У другому розділі «Авторська лабораторія репортера: процес зсередини» проаналізовано вибір теми, описано роботу «в полі» та структуру, прийоми і успішність текстів.

РОЗДІЛ I. Соціальний репортаж: жанровий потенціал та сучасні тенденції

1.1. Соціальний репортаж як спосіб відображення дійсності

Сьогодні репортаж набуває все більшого значення, оскільки висвітлює проблеми сьогодення, не виключаючи емоцію, яка потрібна для того, щоб залучити читачів. Українська дослідниця Антоніна Іващук визначає сучасний репортаж як розгорнутий жанр, «що потребує одночасно, з одного боку, документальності, суворого дотримання фактів життя, з іншого – емоційності, особистого сприйняття події, уваги до подробиць, факту, явища» [1, с. 8].

У Кембриджському словнику подано визначення репортажу як «діяльність чи стиль висвітлення новин в газетах, на телебаченні чи радіо» [33].

У практику також входить жанр, який в іноземній журналістиці звучить як «feature» (фічер). Це «захоплююча історія від третьої особи, що дає змогу читачеві пережити те, що трапилося. Головне в тексті – не новизна, а його патетична складова і глибина. Фічер приковує увагу, викликає почуття і може бути написаний у формі документальної статті, репортажу, а не тільки новини» [28].

Дослідники синтезували різні категорії та способи розподілу репортажу на підвиди. Зокрема, Володимир Павлів наводить такі відомі види класифікацій:

- за форматом (доподієві, подієві, екстрені/ситуативні);
- за призначенням (інформативні, проблемні, дескриптивні, розважальні);
- за тематикою (соціальні, політичні тощо) [19, с. 23].

У XIX столітті виникли декілька репортажних традицій, зокрема американська, польська, російська, німецька тощо. Вони відрізняються за рівнем художності, емоційності та документальності.

До слова, польський репортаж, порівняно з американським, художньо оздоблений. Представники польської школи репортажу Маріуш Щигел і Войцех Тохман відзначають важливість особистих переживань журналіста: «Сьогодні

репортаж не може бути лише простим звітом. Він має бути зануреним в особисті емоції та рефлексії автора» [27]. Один із яскравих прикладів польського репортажу — «Імператор» (Ришарда Капусцінського). «Коли його читаєш, то розумієш, що це ніякий не репортаж, а художня проза під маскою репортажу», — розповідає Андрій Бондар [27]. Остап Сливинський підтверджує цю думку тим, що у Польщі репортаж як жанр починався саме від літераторів [11].

Український репортаж теж бере початок з літератури, стверджує Олеся Яремчук: «В українському контексті йшлося про пошуки нового жанру, говорили про фактову літературу. Вдавалися дуже часто до нарисів. Тоді йшлося про подорожні нотатки, записи» [32].

Проте Марія Титаренко, учасниця журі конкурсу «Самовидець», зауважує, що в сучасних українських репортажах існує проблема балансу між фактом та літературністю: «Опрацьовуючи тексти, я помітила «дві церкви»: у авторів-журналістів у текстах переважали факти, і друга – форми, де автори – письменники, поети, які не вміють працювати із фактами, голосами й навіть диктофоном» [32].

Баланс між літературою і фактом можна знайти саме в німецькій традиції репортажу, який необхідний для соціального репортажу, оскільки його завдання показати не просто атмосферу, а допомогти екстраполювати проблему та її вирішення на життя читача.

Первені соціального репортажу сягають ще часів Французької революції кінця XVIII століття, яка спалахнула через соціальні проблеми, які потребували глибокого висвітлення. На становлення соціального репортажу активно вплинула і технічна революція – люди стали грамотними, а популяризація газет стала швидшою, зазначає автор німецького видання «Süddeutsche Zeitung» Інго Пец [11].

Після 1880 року в Австрії впровадження соціального репортажу почалося з визвольної боротьби пролетаріату, тому не випадково перші зразки цього жанру з'явилися у пресі робітничого класу. Іншим вирішальним фактором для розвитку соціального репортажу вважають поширення масової преси.

Соціальний репортаж в німецькомовних країнах, закріпився завдяки австрійському політику і журналісту Максу Вінтеру. «З Максом Вінтером в кінці XIX століття починається традиція журналістики, яка до сих пір є зразковою. Соціальний репортаж «починається з Макса Вінтера». [38, с.10] Фрідріх Г. Кюрбіш також говорить про Вінтера як про «творця» [38, с.16]. Макс Вінтер додав методи соціальних наук до класичних журналістських підходів, приміром, відкрите або приховане спостереження, називаючи свої доповіді «дослідженнями», «розслідуваннями» або «інспекційними поїздками». Вінтер прагнув викликати перцептивні скандали, які повинні дати поштовх соціальним змінам.

Умови праці робітників в XIX столітті були центральною темою соціальних репортерів того часу. В Австрії 30-ті роки були для більшості населення часом депривації. Петра Герцег пише про важливість соціального репортажу в австрійському міжвоєнному періоді, вказуючи, що соціальний репортаж в 1930-х роках свідомо розглядали як професійну можливість «поєднувати журналістику з виявленням, освітою і політикою» [35]. Соціальний репортаж також використовували як інструмент «звернення до реальності, яка до цих пір не була представлена в звичайних публічних дискусіях» [35].

Макс Вінтер закликав до тематизації проблем суспільства: «Суспільні секрети міста варто розповідати. Ті, хто хоче дослідити їх, повинні перейти через «дно міста». Це не приємне, часто неапетитне завдання. Але якщо ви хочете поглянути правді в очі – а я завжди вважаю її корисною – вам потрібно пробиратися крізь бруд, коли в цьому виникає необхідність» [36, с. 43].

Петра Герцег підсумовує, що, хоча соціальний репортаж повинен був відображати реальність, і це було одним з його вимог, але цей жанр зазнав невдачі, після 1933 року [35]. Соціальний репортаж зайшов в глухий кут і став значимим тільки після Другої світової війни.

Паралельно з німецькомовними країнами соціальний репортаж виник після Другої світової війни в Америці, Росії та інших країнах Європи. Він дотичний до «нової журналістики» в 60-х років. На пояснення нової

журналістики вживають інші терміни: літературна, альтернативна, нарративна журналістика, нежурналістика, паражурналістика, нон-фікшн, проза сирого факту, суб'єктивна проза, документальний роман, література ідей, гонзо-журналізм [24].

Німецький журналіст Інго Пец визначає репортаж як жанр, який висвітлює типову в суспільстві проблему. Поняття соціального репортажу вужче від поняття соціальної журналістики, проте її характеристики важливі для правильного розуміння жанру: «Соціальна журналістика черпає натхнення з громадянської журналістики, розробленої два десятиліття тому. Вона також відома тим, що взаємодіє з громадськістю, створює громадські дебати і інтегрує журналістику в демократичний процес» [11].

Журналіст та редактор Дмитро Фіонік акцентує на взаєминах громадянина з державою. «Насправді, коли ми підходимо до героя, бачимо величезний пласт людського духу. Репортаж береться з дна душевного лабіринту» [25].

В контексті соціального репортажу часто говорять про проблеми однієї конкретної людини, оскільки це хороший спосіб залучити читача. Проте соціальний репортаж можна використовувати і в ширшому контексті – розповідати про соціальні явища чи реформи.

Тому в німецькій традиції соціальний репортаж визначають як «виключно суспільну, політичну форму репрезентації, дзеркало, в якому відображаються соціальні, політичні та приватні аспекти» [35]. Основними завданнями соціального репортажу є інформування, орієнтування і просвітництво.

Дослідник Д. Виноградов вважає, що репортаж читають не стільки для того, щоб дізнатися про сам факт події, скільки для того, щоб цю подію пережити. Читач ніби слідом за журналістом переноситься на місце подій і відчуває те ж, що безпосередні учасники події [6].

Завдання журналіста «задокументувати соціальні зміни за допомогою наочної історії або навіть стати свого роду адвокатом тієї чи іншої проблеми, впливаючи тим самим на соціальні аспекти життя суспільства» [21].

Соціальний розвиток і реконструкція соціальних проблем – важливе завдання сучасного соціального репортажу, оскільки суспільство, в якому ми живемо, – це суспільство обслуговування, інформаційне суспільство та суспільство знань. Воно постіндустріальне, постмодерністське і постматеріалістичне. Це суспільство ризику і суспільство пригод. А соціальний репортаж на прикладі одиничного факту може показати характерну історію.

1.2. Структура, методи та прийоми соціального репортажу

Дослідники окреслюють репортаж як один з найскладніших жанрів, який потребує найвищої професійності і досконалості стилю [23, с. 64]. Проте соціальний репортаж має універсальну будову – заголовок, лід, зачин, кульмінацію та кінцівку. «Все залежить від того, чи має журналіст відчуття форми, за допомогою якої найлегше буде передавати історію читачеві», – зазначає дослідник Володимир Павлів [19, с. 35].

У контексті часових рамок побудову репортажу можна поділити на три види: хронологічно послідовний, хронологічно обернений і нехронологічний. Найскладнішим за побудовою можна вважати нехронологічний. Текст розпочинається інтригуючим повідомленням, а продовжується аргументами підтвердження чи спростування, які часто належать автору репортажу.

Також деякі дослідники не погоджуються з тим, що репортаж потрібно викладати хронологічно послідовно. Наприклад, Віталій Лейбін вважає, що «найцікавішу думку репортажу треба ставити на самому початку, а не берегти на кінець» [20]. Ж.-Д. Буше вважає, що «найважливіший момент події, яку ми щойно пережили, має відкривати матеріал і впорядковувати наступний виклад. Володимир Павлів слушно зазначає, що повністю оминати хронологічну структуру неможливо, оскільки сприйняття в іншому випадку буде важким [5, с. 62].

За основну ознаку хорошої побудови репортажу візьмемо слова репортерів Маріуша Щигеля та Войцеха Тохмана: «щоб читач втратив апетит. Щоб йому заболіло, щоб він почув страх, холод або сморід. Щоб забруднився, поблював

або поплакав з безпорадності. Добре було б, якби читач хоч на хвилину ввійшов у шкуру героя. Щоби здригнувся і подумав: зі мною це теж може статися» [18].

Варто також розуміти, що «ухвалення рішення про те, як вибудувати наявну інформацію – це не гра в піжмурки, а надання відповіді на запитання, який підхід буде найбільш ефективним для інформації, яка є у автора», [15, с.63].

Польські журналісти Маріуш Щигель та Войцех Тохман вважають, що узагальнення вбивають репортаж. Тому важливим елементом структури тексту є деталі. Польський репортажист Павел Решка стверджує, що репортер повинен бути відкритим до кожної дрібниці і слова [14]. Тому, на його думку, до репортажу потрібно готуватися, щоб мати каркас інформації і мати можливість розглядатися. Ришард Капусцінський радить звертати увагу на ситуацію, жести, колір, форму та черпати інформацію не тільки зі слів, а й поведінки, атмосфери і клімату. Не лише сухими фактами радить оперувати тренерка зі сторітелінгу Аннет Сіммонс: «Статистика про число бездомних – лише статистика, допоки вони не оживуть у вигляді історій про реальних чоловіків і жінок. Без історії, без зв'язного сюжету факти є мертвими і нічого не варті» [22].

Деталі допоможуть перенестися читачу в ту реальність, в якій перебував журналіст. Інколи вони дозволяють показати те, про що не варто говорити прямо. Також за допомогою деталей репортер може привернути увагу до важливих речей, які по-іншому загубилися б у розповіді, щоб досягнути ефекту, про який говорять польські журналісти Маріуш Щигель та Войцех Тохман: «Репортаж повинен сягнути туди, куди не досягне мікрофон і камера кореспондента – під поверхню події. Він має бути зануреним в особисті емоції та рефлексії автора. В репортажі світ пахне, смакує, є прохолодним або гарячим, світлим або темним. Побуджує спокій, ненависть або страх» [18].

Проте журналіст може зіпсувати текст, якщо буде використовувати занадто багато деталей або працюватиме за схемою «деталі заради деталей», оскільки існує загроза, що читач загубиться в тексті.

Том Вулф у передмові до антології «Нова журналістика» називає чотири засади літератури факту:

- синографічність — побудова сюжету картинка за картинкою;
- деталізація – акцент на дрібницях, які можуть охарактеризувати ситуацію;
- голоси такі, якими ми їх чуємо – максимально наближена до реальності передача героїв;
- факт – достовірність побаченого і почутого [7].

Загалом репортажні методи можна поділити на два види: перший тип журналіст використовує в «полі», а другий – безпосередньо під час написання тексту.

Одним із важливих методів роботи з героями є метод «live-in» або «життя зсередини». До нього можуть входити прийоми «маска» або «журналіст змінює професію». Це метод, який дозволяє журналісту проникнути в середовище, про яке він пише, та спостерігати за тим, що відбувається. Залежно від ситуації, репортер також може приховувати свою особистість.

У XIX столітті цей метод активно застосовував австрійський журналіст Макс Вінтер. Проте для того, щоб ефективно користуватися прийомом, на його думку, репортер повинен перш за все знати місто, в якому він працює, з усіма його тисячами секретів, невідповідностей, несправедливості та утисків, властивих йому. Також у XIX столітті цей метод використовували і в Америці – його використовували журналісти із редакції Пулітцера.

Журналістка видання «Українська правда» Ірина Андрейців пише, що «для автора надзвичайно важливо бачити на власні очі те, що відбувається, чути діалоги, спостерігати за жестами та мімікою героїв, особисто відчувати навколишнє середовище» [1, с. 13].

Також журналістка Катерина Сергацкова радить репортерам ставати частиною обставин та перетворюватися на звичайного місцевого жителя: «Я принципово не ношу каски і бронежилета – я є таким же мирним мешканцем, як і інші. У мене як у журналіста немає привілеїв – я пишу про людей» [26].

Ришард Капусцінський вважає, що «найкращий репортер не той, що лізе і заважає, а той, який слухає все, що тільки може» [20]. Тому варто слухати

людину, навіть якщо, на перший погляд, вона нудна і некорисна. Вона може навести вас на слід.

Важлива функція соціального репортажу – просвітницька. У сфері соціальних комунікацій задля змін сторітелінг загалом – один із інструментів для того, щоб зацікавити людей та спробувати *змінити їх поведінку*. *Історії успіху ж грають окрему роль*.

Дослідник Пол Зак розповідає, що «для людей як соціальних істот, історії є ефективним способом передачі важливої інформації і цінностей від однієї людини чи спільноти до іншого. Особисті і емоційно переконливі історії більше зачіпають мозок, і тому їх краще запам'ятати, ніж просто викласти ряд фактів» [35].

Окрім передачі інформації, вважає Аннет Сіммонс, «історія може подарувати людям віру. Якщо ваша розповідь надихне читачів, якщо вони прийдуть до тих самих висновків, що і ви, якщо вони зроблять вашу історію своєю, можете вважати, що вам вдалося до них достукатися [22].

Одним із декількох типів історій («Хто я», «Навіщо я тут», історії на тему «бачення» повчальні тощо) зі списку Аннет Сіммонс, які можуть впливати на людей, є історія, яка демонструє «цінності в дії». Її також, певною мірою, можна означити як історію успіху. Проте визначення Сіммонс надає додаткового відтінку до цієї концепції, оскільки цінності фундаментально впливають на поведінку людини [22].

При роботі над структурою репортажу важливо розуміти закони побудови розповіді. Ці закони добре видно на прикладі художніх творів. Саму нитку розповіді можна уявити собі як хвилясту криву, яка починається в високо розташованій точці, потім плавно опускається вниз, щоб до середини досягти кульмінації і закінчитися також на найвищій точці [35]. Для автора важливо розподілити наявні сцени так, щоб правильно вибудувати динаміку розповіді, відібрати сильні сцени для початку, кульмінації і кінця оповіді.

Можна також провести паралель між драматургією репортажу і динамікою кадрів на телебаченні або в кіно: великий план повинен регулярно змінюватися

середнім і загальним. При цьому важливо будувати «містки» між різними планами оповідання. Так, екскурси в минуле повинні бути по можливості короткими і пов'язаними з цим [12].

Висновки до розділу

Кожна захоплююча історія має структуру, яка називається драматичною дугою. Вона розпочинається з чогось нового і дивного, і посилює напругу з труднощами, які персонажі мають подолати, часто через якогось провалу або кризи в своє минуле, а потім призводить до кульмінації, де персонажі повинні заглянути глибоко всередину себе, щоб подолати кризу, що насувається, і як тільки відбувається це перетворення, історія вирішується сама по собі.

Кожна школа репортажу має свої особливості, які можуть бути корисним при висвітленні одних тем і шкідливими для інших. Наприклад, для текстів про реформи високий рівень емоційності та художності не доцільний, оскільки журналіст повинен показати не просто почуття персонажів і викликати у читачів співпереживання, а й дати аудиторії можливість зрозуміти, як відбуваються зміни, про які пише репортер. Тому для історій про реформи важливий баланс фактів та емоцій. У зв'язку з цим, у жанрі соціального репортажу не може бути універсальних методів чи прийомів. При висвітленні реформи журналіст повинен бути гнучким як під час збору інформації, так і під час написання тексту, оскільки його основна мета не застосовувати прийоми, а написати історію, яка зачепить читача і пояснить ситуацію.

РОЗДІЛ 2. Авторська лабораторія репортера: процес зсередини

2.1. Пошук та підготовка історій

Соціальний репортаж – один із ефективних жанрів висвітлення суспільних трансформацій, оскільки поєднує у собі факт та емоцію, які рівноцінно важливі для розуміння процесів змін. В Україні реформа децентралізації на порядку денному – вона розпочалася ще в 2014 році, проте станом на 10 квітня 2019 року в об'єднаних територіальних громадах проживає лише 9,1 мільйона людей – це 26% від загальної чисельності населення України без урахування окупованих територій [17].

За даними опитування Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» за 2018 рік, обізнаність українців щодо реформи децентралізації знизилась. За рік кількість добре обізнаних у реформі склала 16%, хоча у червні 2017 року таких було 20%. Також кількість українців, які «щось чули» про реформу, знизився на два відсотки – з 62% до 60%. Кількість тих, хто нічого не знає про децентралізацію, зросла на 5% – з 18% до 23%.

Також, за даними фонду, на момент проведення опитування 7% українців активно брали участь у житті їхньої громади. Інші 22% рідко були задіяні у зборах та інших заходах [9].

Низька обізнаність та участь населення у реформі може бути спричинена тим, що децентралізацію в Україні висвітлюють систематично тільки на одному ресурсі – «Децентралізація». Це державний сайт, команда якого моніторить ЗМІ на предмет матеріалів про реформу та публікують їх на сайті. Також цей ресурс продукує власні тексти, проте їх кількість менша. Окрім матеріалів, у цьому медіа можна знайти всю інформацію, яка стосується прогресу реформи. Тому сайт «Децентралізація» став основним джерелом для пошуку громад для серії репортажів.

За платформу я вибрала видання «Українська правда» через те, що на сайті «УП. Життя» є рубрика «Нові громади», яку не оновлювали декілька місяців. Редактори погодились на публікацію трьох текстів.

На вибір героя-громади вплинуло декілька факторів. Перший – це розташування. Я поставила собі за завдання показати розвиток громад у різних регіонах. Тому у вибірку могли потрапити ОТГ з різних областей та частин України. У кінцевому результаті вдалося виокремити громади з Дніпропетровської, Тернопільської та Хмельницької областей.

Другим фактором був тип населених пунктів. Як відомо, ОТГ можуть утворюватися як навколо міста, так і навколо села. Тому моїм завданням було показати ці два типи об'єднань. У результаті, два репортажі були про міську громаду, один – про сільську.

Третій фактор – обмежуючий і має декілька підпунктів. Це власні ресурси, які включають час, фінансові затрати та сполучення між місцем мого перебування та ОТГ. У зв'язку з цим фактором довелося відмовитися від поїздки в деякі громади, на прикладі яких можна було б ефективно показати дію децентралізації.

Четвертий фактор, на мою думку, найважливіший – це «наповнення» громади. Для мене, як для репортерки, було важливо, щоб громада за час об'єднання показала результати, які зокрема не були широко висвітлені у ЗМІ. Для тексту потрібно було знайти фокус – я звертала увагу на те, щоб кожна ОТГ мала свій напрямок розвитку та акцентувала у стратегії на різних сферах.

Врахувавши ці фактори, я обрала три громади – Новоолександрівську ОТГ, що в Дніпропетровській області, Теробовлянську ОТГ, що Тернопільській області та Дунаєвецьку ОТГ в Хмельницькій. У результаті вийшло три матеріали на «УП. Життя»: «Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині», «Теробовлянська «Монополія»: Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес» та «Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою». Після пошуку громад наступним етапом став збір попередньої інформації.

Підготовка до поїздки. Схема підготовки до трьох репортажів була однаковою. Спершу я намагалася знайти якомога більше інформації про громаду, потім контактувала із представниками самоврядування. До початку розмови я складала список людей, з якими потрібно поспілкуватися, та просила домовитися про зустріч. Володимир Павлів пише про те, що інколи підготовка до репортажу передбачає підготування героїв, щоб вони пішли на контакт. Зважаючи на те, що тема не була особистою чи чутливою, ця опція не була обов'язковою. Тільки перед написанням репортажу про Теробовлянську ОТГ у мене була змога попередньо познайомитися з містом, побувати на сесії міської ради та поспостерігати за мешканцями, а вже наступного дня розмовляти із героями.

Для того, щоб добре підготуватися, потрібно було не тільки знайти максимум інформації про громаду, а й скласти орієнтовний список запитань. У мене таких списків було мінімум три. Основний – для розмови з головою ОТГ, оскільки під час кожної поїздки я говорила з очільниками громади, а також інколи з їх заступниками. У цьому списку було декілька універсальних запитань, які я доповнювала перед кожним інтерв'ю. Два інших залежали від сфери, на якій я акцентувала. Загалом у списках було два види запитань: інформаційні та особистісні. Перший тип був потрібен для того, щоб зрозуміти процес і схему розвитку громади, другий – щоб олюднити розповідь.

Отже, під час підготовки я визначила, що Новоолександрівська громада орієнтована на сім'ю, через що розвиває освіту та культуру, Теробовлянська громада розвиває підприємливість у кожній сфері, та найбільше робить акцент на туризмі, а Дунаєвецька ОТГ активна в екологічній тематиці. Тому наступним моїм завданням було показати, як саме громади розвивають ці сфери, та яких успіхів досягли.

Труднощі. Під час організації поїздок схема комунікацій з кожною ОТГ була різною. Спершу у мене не було персональних контактів, тому доводилося дзвонити на стаціонарні телефони, що ускладнювало комунікацію. У Новоолександрівській ОТГ моїм «містком» між мною і громадою була

заступниця голови, яка допомогла знайти усіх потрібних людей. У Тереховлянській ОТГ я спілкувалася з комунікаційним відділом, що полегшувало процес, оскільки відділ мав доступ до потрібних героїв. Найскладніша комунікація була із Дунаєвецькою громадою, тому що перші рази я постійно контактувала з різними людьми через стаціонарний телефон, а згодом контактною особою стала працівниця відділу у справах дітей, яка не завжди розуміла, що саме мені потрібно. У першій громаді моєю основною помилкою було те, що я сама до кінця не розуміла, яких героїв шукаю, і мені доводилося декілька разів телефонувати і окреслювати все нові ідеї щодо героїв. У цьому випадку мені допомогла консультація з редакторкою, оскільки вона допомогла знайти мені фокус та запропонувала, за допомогою яких героїв можна було розповісти історію успіху громади. Така ж помилка була і з Дунаєвецькою громадою, оскільки інформації в мережі про ОТГ було не так багато, і я не могла скласти чіткого уявлення, з якими людьми мені варто поспілкуватися.

Робота «в полі». Австрійський журналіст Макс Вінтер вважав, що репортер повинен перш за все знати місто, в якому він працює, «з усіма його тисячами секретів, невідповідностей, несправедливості та утисків, властивих їм». У жодному із населених пунктів я до того часу не була, тому мусила бути удвічі уважнішою, щоб зрозуміти і загалом атмосферу, і помітити деталі. В Новоолександрівській ОТГ в мене для збору інформації у мене було сім годин, в Тереховлянській, враховуючи дводенний візит, – приблизно десять, у Дунаєвецькій – п'ять.

Новоолександрівська ОТГ. У Новоолександрівській громаді я шукала сім'ю, через яку могла би показати усі послуги та заклади, якими користуються в громаді. Цю ідею вдалося втілити частково, оскільки самій шукати таких людей у мене не було змоги, а у моєї контактної особи – часу.

Розпочалася моя зустріч з громадою у приймальні сільської ради, де я чекала на голову, який був зайнятий. Так я просиділа приблизно 40 хвилин, оскільки хотіла спершу поспілкуватися з очільником, бо думала, що так швидше

увійду в курс справи. Це було моєю помилкою, тому що я, насамперед, втратила час, а також не використала можливість поговорити з пересічними місцевими.

Потім я зателефонувала заступниці голови, яка мені показала місцеву бібліотеку. Там я провела 2,5 години, де мала змогу розмовляти із п'ятьма людьми – працівницями та відвідувачками закладу.

Спершу працівниці ставилися до мене обережно, але за хвилин 20 відкрилися та почали розповідати свої особисті історії та історії їх відвідувачів. Складність була у тому, що я вела розмову паралельно із п'ятьма людьми, оскільки ми сіли пити чай. Жінки могли перебивати одна одну, тому мені доводилося часто їх повертати до теми розмови та перепитувати декілька разів думку людини, яка була цікавою та важливою для моєї історії. Але в такому полілозі був і свій плюс, оскільки окрім інтерв'юера я була і спостерігачем – так як жінок було кілька, вони не відчували, що між ними є хтось чужий, тому вільно поводитися і не розмовляли зі мною клішованими фразами. Цього було достатньо, щоб потім репортаж.

Враховуючи невелику локальність громади та невелику кількість жителів, комунікативні зв'язки між членами цієї спільноти дуже тісні та розгалужені. А центром цих зв'язків є бібліотека, в якій люди не просто беруть книги, а й проводять дозвілля, вирішують юридичні та особисті питання. Приміром, бібліотекарки інколи допомагають місцевим шукати інформацію в Інтернеті чи навіть влаштовувати на роботу. Тому стратегічно правильним було розмовляти з бібліотекарками не тільки про їх сферу, а й загалом про життя у громаді. Тому це спілкування стало каркасом для репортажу.

Також мені вдалося порозмовляти із відвідувачкою, яка прийшла за книгами для свого сина. Опісля бібліотекарки розповіли про її життя, що в майбутньому дозволило краще розкрити її як ситуативну героїню мого репортажу.

Наступним пунктом була школа. Там вдалося поговорити із директором школи та декількома вчителями. З дітьми я на контакт не йшла – спостерігала за

тим, як вони граються, реагують на директора та поводяться із новим шкільним обладнанням.

Комунікація у школі відрізнялася від спілкування у бібліотеці спонтанністю. Я не передбачила, що розмовлятиму з директором, тому заготовлених запитань не мала. Але у цьому випадку допоміг особистий досвід – так як моя мама працює вчителькою у школі, я розуміла, що відбувається у сфері освіти.

Опісля вдалося порозмовляти з головою. Для мене було дуже важливо проінтерв'ювати очільника ОТГ, оскільки на мою думку, це один із фундаментальних пазлів у громаді, оскільки велика частка відповідальності за розвиток ОТГ лежить саме на ньому. Складність нашої розмови була у її тривалості. Я не встигла поставити йому усі запитання, які хотіла, оскільки у голови було обмаль часу. Але це не можна вважати мінусом, оскільки його зайнятість стала однією із деталей, які потрібно помічати репортерам.

Після перебування в громаді я зрозуміла, що мені просто пощастило, оскільки це був мій перший досвід, і я не знала, за якою схемою варто працювати з такою кількістю людей за такий короткий період.

Загалом герої були відкриті, а також у мене був час розпитати у заступниці усе, що стосувалося фактів і деталей розвитку громади, які раніше мені не були відомі. Це дозволило мені скласти повнішу картину, і я була впевнена, що не зманіпулюю тими історіями, які я почула упродовж дня. Схожа ситуація була з героями і в наступній громаді.

Теребовлянська ОТГ. Оскільки громада була до мене географічно близькою, я мала змогу відвідати її двічі. Упродовж першого дня я познайомилася із заступницею голови та побувала на сесії міської ради. Це був час для спостережень. Я змогла побачити, як відбувається комунікація між депутатами, та наскільки активно вони залучені до життя громади.

Наступного дня у мене була можливість поговорити із головою ОТГ, його заступницею, учасниками молодіжної ради та відповідальним за сферу туризму. Герої були відкритими. Але це, мабуть, було зумовлено моїм дводенним візитом,

оскільки спершу заступниця голови ОТГ ставилася до мене дуже обережно та насторожено. Вона попередила мене про те, що у них був негативний досвід із журналістами, який вона би не хотіла перекладати на нашу комунікацію.

Концепція структури матеріалу у мене виникла після першого візиту, тому на другий день я вже точно знала, про що маю запитувати у героїв та на які деталі звертати увагу, щоб побудувати текст цілісно та цікаво. Те, що я побувала у місті двічі, було значною перевагою, оскільки моє відчуття атмосфери громади першого дня значно відрізнялося від мого остаточного враження.

Дунаєвецька ОТГ. Порівняно з іншими громадами, у цьому випадку процес збору інформації був найскладнішим через декілька факторів. Перший – нестача часу, оскільки транспортне сполучення з громадою погане, і я не могла залишитись там довше, ніж на 5 годин. Другий фактор полягав у недостатній кількості інформації про громаду в мережі. Коли я їхала в Дунаєвецьку ОТГ, то мала дуже приблизне уявлення, про що тут можна написати, а основний фокус вловила вже під час написання тексту.

У цій громаді я мала змогу поспілкуватися з невеликою кількістю людей, що не було достатнім для репортажу. Також розмови з трьома людьми зовсім не увійшли в репортаж, оскільки тоді я би втратила фокус.

З того, що я помітила, у громади не було багатого досвіду спілкування з журналістами, оскільки коли я за стандартною вже схемою почала пояснювати, що мені потрібно, у громаді мене спершу не зрозуміли.

Спершу в ОТГ я побачила три різні фокуси – це впровадження інклюзивності, робота з підприємцями/інвесторами та покращення екології. Фокус інклюзивності я виключила, оскільки це не було надбанням громади. Дитячий садок для дітей з інвалідністю існував уже давно, а новий шкільний інклюзивно-ресурсний центр не був унікальним серед тих, які створили в інших містах. Для того, щоб розкривати тему взаємодії з бізнесом, у мене не вистачало інформації, а також в громаді не було достатньо видимих результатів, щоб братися за висвітлення цієї теми. Тому залишилось збирати інформацію саме про сортування сміття та інші аспекти екологічної тематики.

Репортер Петро Андрусечко радить, що не варто відразу витягати диктофон чи камеру, а спершу треба познайомитися з людьми і не обов'язково запитувати про те, заради чого приїхав [2]. На жаль, у мене був обмежений час, тому спостерігати за людьми мені доводилося в процесі розмови.

Маріуш Щигель також радить не використовувати одразу диктофон, оскільки він «практично завжди засоромлює співрозмовника. Краще від нього відмовитися ще й тому, що запис розмови позбавляє репортера першої селекції матеріалу» [32].

Візуальна складова. Найскладнішим під час збору у трьох громадах було поєднувати комунікацію та фотографію. Візуальна складова відіграє не менш важливу роль, аніж текстова, і для того, щоб за допомогою фотографій передати атмосферу, для цього потрібно виділяти не менше часу, ніж на інтерв'ю та бесіди з героями. На мою думку, передача інформації за допомогою фото під час моєї роботи вдалася найменше, оскільки, насамперед, я не була свідком всього, про що мені розповідали, відповідно, не могла його зафіксувати за допомогою камери.

Наприклад, у бібліотеці в Новоолександрівській громаді щотижня для дітей проводять гуртки, а у музеї Тереховлянської ОТГ систематично майстер-класи. В обох випадках я не потрапила на заходи, тому фотографій не було. Єдиним виходом було просити фото у громад, що я і зробила. Для інформативності це було плюсом, проте фото часто сильно дисонували із тими, які робила я. Винятком була Тереховлянська ОТГ, оскільки завдяки програмі DOBRE у громади була серія професійних фотографій, які були якісніші за мої. В інших випадках світлини були неякісними та не містили жодної естетичної цінності. Приміром, більша частина фото, які надіслала мені Дунаєвецька ОТГ, були зроблені на телефон, виглядали дуже піксельними та непривабливими. Проте «УП. Життя» практикує публікацію таких фото, якщо інших варіантів немає. В інших медіа, таких як The Ukrainians чи Reporter з цим були би проблеми, оскільки ці видання однаково акцентують увагу як на тексті, так і на фото.

Так як мої репортажі були серією в рамках магістерського проекту, я сприймала роботу над ними, як одне ціле, і допустила неоднозначність, яка могла в процесі перетворитися на помилку. Я спершу шукала універсальну схему розвитку громад, тому у другій громаді спершу намагалася знайти аналогії з першою, проте згодом зрозуміла, що порівнювати громади – це хибний шлях, оскільки кожна з них унікальна. Але досвід у попередніх громадах дав мені опорні точки, від яких можна було відштовхуватися, щоб побудувати більш цілісну картину в наступних репортажах.

Комунікація з героями. Для того, щоб зрозуміти ситуацію в громаді, потрібно було поговорити приблизно з десятьма людьми. За такої кількості часу це не завжди було можливим. Тому у двох випадках мені доводилося брати контакти цікавих мені людей та спілкуватися з ними вже на відстані. Найбільш яскраво це було виражено під час роботи над текстом про Дунаєвецьку громаду. У телефонному режимі я спілкувалася приблизно із п'ятьма людьми для того, щоб мій текст був повним. Це сталося також частково через мою розгубленість під час роботи у громаді, оскільки тоді я лише шукала фокус, який найповніше охарактеризує процеси, які відбуваються в громаді.

Загалом з комунікацією глобальних проблем не виникало, більшість людей ішли на контакт, проте під час роботи я частково застосовувала так званий метод «маски». Проте він стосувався не зміни професії, а мого теперішнього статусу. Я не говорила, що роблю це для дипломної роботи, і що я студентка. «Вона недосвідчена, некомпетентна і не гарантує високої якості своєї роботи», - пише журналіст Отар Довженко на МедіаЛаб про те, що не варто говорити редактору. На мою думку, про статус студента не варто говорити і своїм героям, оскільки це може створити напружену атмосферу та зменшити їх рівень довіри.

У результаті моєї роботи «в полі», зі спостережень вдалося виокремити **декілька порад**, які допоможуть краще збирати інформацію в умовах з обмеженим часом та ресурсами.

- Потрібно намагатися перебувати в громаді якомога більше часу. Основним мінусом в кожній поїздці було те, що через фінансові і часові

обмеження не могла потрапити у віддалені куточки громади, щоб порівняти життя у центрі та на окраїнах. На мою думку, для того, щоб написати репортаж, який би максимально передавав атмосферу і реалістичну ситуацію в громаді, потрібно мінімум чотири дні: у перший день можна було би ознайомитися територіально з громадою, познайомитися із місцевим самоврядуванням. Другий день провести із героями та взяти в них інтерв'ю. Третій – поїхати у віддалені місця, поспілкуватися із місцевими мешканцями та поспостерігати за ними. Четвертий – провести підсумкові інтерв'ю з героями, оскільки за цей час може виникнути багато додаткових запитань.

- Не уникати групових розмов. Важливо проводити не тільки одиничні інтерв'ю, а й групові бесіди, оскільки при обмеженому часі саме тоді можна побачити живі елементи, поведінку та характерні розмови спільноти, що дуже важливо при висвітленні децентралізації.

- Не нехтувати телефонними розмовами ні до, ні після поїздки. В умовах обмеженого часу – це хороший спосіб спершу дізнатися попередню інформацію, а потім заповнити білі плями вашого тексту героями, з якими важливо поговорити, але не обов'язково бачитись. Наприклад, працюючи над текстом про Дунаєвецьку громаду, я дзвонила до старост сіл, які розповідали, як борються зі спалюванням сміття та заохочують місцевих жителів прибирати. Але того, щоб відтворити атмосферу та реконструювати діалоги, які могли відбуватися у їх ситуації, потрібно випитати у них максимум деталей, а то і навіть просити відтворити ці розмови.

2.2 Режисура репортажу: аналіз тексту та рефлексії аудиторії

Зібрану інформацію під час роботи в полі можна розділити на три групи: «необхідне», «важливе» і «погане». «Необхідне» відразу йде в текст, «важливе» – в міру можливості, про «погане» можна забути. Спеціально інформацію я не сортувала, проте після перебування в громаді подумки склала приблизне уявлення того, що має увійти в репортаж. Я розшифрувала тільки потрібні записи, хоча на диктофон записувала майже всі розмови. Після того, я виділила

у документі фрази, які стали каркасом матеріалу, і вже навколо них набудувала інший текст.

Заголовки репортажів побудовані за однаковою схемою, яка притаманна текстам «Української правди». Вони складаються з двох частин. Перша інтригує, а друга – пояснює. На мою думку, такі заголовки дієві, оскільки ми не можемо опустити якусь із частин – без інтриги ми не зможемо зацікавити читача, а без інформативної аудиторія може не зрозуміти, про що йде мова.

З текстом працювала за схемою, за якою починати репортаж потрібно зі сцени, це центр події, куди відразу ж запрошують читача. Вона не обов'язково повинна збігатися з початком заходу або подорожі. Її мета – привернути увагу читача, поставити запитання, відповідь, на яке читач буде шукати в репортажі, або ж зацікавити так, щоб реципієнт захотів дізнатися, що далі. Він виділяє такі варіанти сильної сцени:

- заплутування: коли відбувається щось не зрозуміле;
- запитання: коли зміст зрозумілий, але його трактування сумнівне та неоднозначне;
- протиставлення: коли те, що відбувається, здається несправедливим;
- людина: коли загадкою є особистість головного героя [16].

У тексті «Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині» я використала прийом протиставлення: «Раніше ми належали до району, і це був жах. Не було туалету, вода на підлозі замерзала. Для мене зараз диво, що у бібліотеці – тепло» [29]. Це розповідь бібліотекарки про те, що було до початку децентралізації. Ця фраза показує, яка кардинальна різниця між періодами до і після реформи.

У тексті «Теребовлянська «Монополія»: Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес» я застосувала прийом заплутування: «Беремо в оренду ось цей об'єкт! – Ні, давайте цей! – Чому? – Після того, як ми відновимо цю пам'ятку, вона принесе нам більший прибуток!» [31]. Цей незрозумілий діалог в подальшому допоміг побудувати текст на основі метафори.

Текст «Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою» розпочинався фразою «Раніше я не сортував сміття. Але якось прийшов мій син зі школи, і каже: «Тату, це неправильно. Треба складати пластикові пляшки в один ящик, а продуктові відходи в інший». Тут немає чітко вираженого прийому. Його можна назвати сукупністю прийомів «людина» та «протиставлення» [30].

Для того щоб репортаж був цікавим читачу, у текстах я використовувала такі засоби:

- зміна планів (загальний, середній, крупний плани)
- зміна ритму: короткі і більш довгі речення і абзаци.

Типовим прикладом зміни планів та ритму у тексті «Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині» є абзац:

«Діти Ольги ходять у місцеву школу, хоча до міста – рукою подати. (*середній план*). Під опіку громади школа перейшла 1 квітня 2016 року, розповідає директор закладу Олександр Овсюк (*загальний план*). Він працює на посаді 33 роки (*крупний план*). Каже, що значні зміни відбулися за час децентралізації. – Те, що я зробив за 30 років – нічого в порівнянні з тим, що ми зробили за 3, – додає директор (*загальний план*)» [29].

Як бачимо, тут чергуються речення різної довжини, що дозволяє втримувати увагу читача, та утворює ритм тексту.

У тексті «Теребовлянська «Монополія»: Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес» прикладом зміни планів та дотримання ритму може бути уривок:

«Теребовлянську ОТГ сформували у 2015 році з одного міста та 25 сіл. Це найбільша громада на Тернопільщині, у якій проживає більше 30 тисяч людей (*загальний план*). Чітких правил гри, як творити громаду, у Сергія Поперечного на той час не було (*крупний план*). – Закони писали навздогін за нами. Ми набили багато гуль, щоб зробити те, що сьогодні маємо, – розповідає голова (*середній план*)» [31].

Текст «Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою» побудований за аналогічною схемою:

«Боремося, – зітхає староста сіл Іванківці та Слобідки Гірчичнянської Оксана Бабій, згадуючи про щорічне спалювання листя. (*крупний план*) – Більшість вже знає, що не можна, але дехто на заборону уваги не звертає (*середній план*). Раніше за спалювання сміття у Дунаєвецькій громаді порушників попереджали тільки на словах, проте з осені 2018 року почали виписувати штрафи. У селах Іванківці та Слобідка Гірчичнянська за сезон заплатили по 340 гривень штрафу з десятків порушників (*загальний план*)» [30].

У всіх наведених уривках відбувається чергування довгих та коротких речень. Також у неопублікованому варіанті тексту відбувалося чергування абзаців, проте зважаючи на те, що в «Українській правді» на верстці кожне речення починається з нового абзацу, цей прийом втрачає ефективність.

Ще один зі способів втримати увагу читача – чергувати діалоги з авторським текстом, який я теж використовувала. Загалом, у текстах приблизно однаковий обсяг прямих цитат героїв та авторського тексту.

Тільки в одному тексті я використала прийом метафори. На це мене надихнув досвід польського журналіста Павла Решки. Коли він писав репортаж про колишнього Президента Польщі Леха Качинського, то знайшов метафору, пов'язану із його із його собакою: «Песика боялися всі, навіть сам президент, але йому було соромно. Навіть до лікаря не пішов, коли собака його вкусив. Коли Качинського запитували про собаку, він відповідав: «Ну, що ж, вона така, я ж її не викину». Радник, який розповідав нам цю історію, відмовлявся бути згаданим у книжці, бо боявся президентського гніву: мовляв, якщо він не може дати ради собаці, як він дає раду Польщі? Це одна з метафор, вартих більше за будь-яку політичну аналітику».

Мою метафору у тексті «Теребовлянська «Монополія»: Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес» помітно ще в заголовку. Я порівнюю Теребовлянську ОТГ із грою «Монополія», суть якої в тому, щоб заробити якнайбільше грошей на оренді та продажі об'єктів. Причин порівнювати цю

громаду із грою було дві: перша полягала у тому, що голова ОТГ працює як бізнесмен та стимулює різні сфери громади заробляти гроші. Друга причина у тому, що в ОТГ створили свій прототип гри, яка називається «Творець громади», та має схожі правила з оригіналом, проте в її основі архітектура Тереховлянської громади. Ще однією перевагою для використання цієї метафори в тексті було те, що як тільки-но гра з'явилася, голова ОТГ зіграв її з Молодіжною Радою. А для того, щоб детально відтворити метафору у тексті, мені довелося опитати 5 людей, щоб зрозуміти, якою була гра.

Кожен матеріал я писала у форматі історій успіху, оскільки це один із ефективних способів висвітлити та пояснити реформу децентралізації. Це не означає, що у текстах не було згадано проблеми чи труднощі, з якими стикалися, чи які зараз існують в громадах. Завдяки історії успіху мені вдалося зацентрувати на процесі розвитку ОТГ, що є хорошим інструментом показати читачу «нудні» етапи реформи цікаво.

Особливість серії авторських репортажів у тому, що у більшості вони сконструйовані на основі розповідей героїв. Дуже часто у репортажах про йдеться саме про тривалі зміни, за якими потрібно стежити інколи упродовж кількох місяців, що унеможлиблює повноцінну роботу журналіста як спостерігача. Це можна вважати мінусом, оскільки я як журналістка не бачу процес із середини, тому можу допустити неточність висвітлення процесів та ненавмисне зманіпулювати інформацією.

Ще один мінус, який виникає в результаті переказу слів героїв, це фрази, як-от «Ірина розповідає», «за словами директора», «каже» тощо. Це слова, які можуть збивати ритм тексту, проте вони необхідні з точки зору дотримання стандартів, оскільки так ти вказуєш джерело інформації, яку не завжди можеш перевірити.

Редакторка у тексті вмішувалася мінімально. Найбільше правок було у першому тексті про Новоолександрівську ОТГ. Вона змінила заголовок, частково початок тексту та трохи скоротила діалоги. В інших текстах правок не було.

Текст «Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині» від 26 березня отримав 2342 переглядів, один коментар на сайті та 133 поширення у Фейсбуці. Текст «Теребовлянська «Монополія»: Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес» від 23 квітня набрав 7811 переглядів, 5 коментарів на сайті та 2,3 тисячі поширень у Фейсбуці. Текст «Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою» – 3325 переглядів, 4 коментарі та 554 перегляди від 14 травня.

Найуспішнішим, на мою думку, став текст про Теребовлянську ОТГ через декілька причин. Насамперед, громада була найвідомішою серед усіх трьох через те, що завдяки міжнародній програмі промо-ролик про Теребовлю показували в поїздах Інтерсіті. Одна із читачок навіть написала під текстом у коментарях: «Мені здається, що за поїздку у Львів і назад через рекламу в Інтерсіті в мене на корі головного мозку тату вже: Теребовлянська ОТГ - найкраща». Наступний фактор більшої успішності тексту полягає у його метафоричному обрамленні. Завдяки зрозумілому прикладу у вигляді гри читачам простіше сприймати інформацію про реформу. Останній фактор – поширення тексту відомими людьми. Матеріал про Теребовлянську ОТГ поширив на своїй офіційній сторінці у Фейсбуці прем'єр-міністр України Володимир Гройсман. Там матеріал зібрав 409 вподобань, 155 поширень 42 коментарі, більшість з яких були позитивними.

Загалом, на мою думку, в текстах мені вдалося передати основну суть змін та особливості розвитку громад. Проте у репортажах не вистачило глибини та більш детального пояснення причин і наслідків змін. Це можна пов'язати як і з моїм невеликим досвідом репортерки, так і через брак ресурсів, які були необхідні для більш ретельного збору інформації.

Висновки до розділу

Висвітлення реформи децентралізації – специфічна тема, яка потребує комплексного підходу для висвітлення. У зв'язку з цим на прикладі власного творчого доробку ми показали особливості застосування соціального репортажу

та прийому історії успіху для висвітлення реформи децентралізації в Україні. А саме описали процес підготовки теми репортажу та роботи із зібраним матеріалом, виокремили сильні та слабкі сторони творчого доробку. На основі персонального досвіду ми окреслили правила роботи з репортажем «у полі» за обмежених можливостей.

Найважливіше у роботі над темою реформ – це вибрати правильний фокус, знайти якомога більше фактажної інформації та доповнити її живими історіями. На нашу думку, при висвітленні реформ емоція має створювати баланс для читача, але не переважати над фактом.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, зазначимо, що у роботі ми охарактеризували поняття соціального репортажу в системі журналістських жанрів та означили стан репортажу в Україні. Український репортаж почав активно розвиватися упродовж останнього десятиліття через суспільні зміни та став на шлях утворення власної традиції. Тому ми визначили, на яку репортажну традицію варто звернути увагу українським авторам та пояснили її особливість. Важливою, на нашу думку, школою репортажу для української медіасфери може стати німецька, оскільки у ній соціальний репортаж визначають як текст, в якому відображаються соціальні, політичні та приватні аспекти, та, за нашими спостереженнями, існує баланс між фактом та емоцією.

Проте ми вважаємо, що під час свого активного розвитку український репортаж не повинен базуватися лише на одній традиції, а через їх досвід вибудовувати свою, яка ефективно працюватиме в українських реаліях. Ми визначили, що соціальним репортажам про реформи не повинні бути притаманні високий рівень художності та емоційності, оскільки це може відволікти читача від основного завдання цього репортажу – пояснення суті реформи. У цьому випадку емоційність та художність – це інструменти для досягнення мети.

Загалом, робота репортера з темою реформи, зокрема децентралізації, відрізняється від повсякденних завдань автора. Ціль журналіста у цьому випадку потрійна – поінформувати, пояснити, залучити. Прийоми соціального репортажу та його структура, на нашу думку, не відрізняються від методів іншого виду цього жанру, проте ми виявили, що сторітелінг – це один із ключових засобів розповісти про реформу. Підвидом цього прийому є історія успіху, яка також може бути ефективним інструментом. Проте він також не є універсальним, оскільки якщо реформа у державі буде мати яскраво виражений негативний контекст, і про це також свідчатимуть факти, то соціальний репортаж повинен межувати із розслідуванням, що у свою чергу, унеможлиблює використання акценту на досягненнях та позитивних сторонах реформи.

Звісно, такі тексти мають свої недоліки, оскільки журналіст пропускає побачене і почуте через власне сприйняття. Проте значуще викривлення інформації тут мало ймовірно. Оскільки інформація про діяльність громади сьогодні у відкритому доступі, історії героїв та фактичні дані можна зіставити та скласти образ, максимально наближений до реальності.

Робота з темою децентралізації в контексті репортажу вимагає багато часу і зусиль, що є часто не під силу українським медіа у зв'язку з браком кадрів та фінансів. Тому на прикладі власної лабораторії зазначу, що найважче у роботі з темою, та на що варто звертати увагу журналістам при роботі з аналогічною темою.

Насамперед, важко повністю сформулювати розуміння особливостей розвитку громади до поїздки в ОТГ, оскільки не завжди громада медійна; під час збору інформації поєднувати обов'язки фотографа та журналіста, тому що тоді страждатиме або візуальна складова або текстова. У моєму випадку більше було проблем із фотографіями. Також важко зібрати достатню кількість інформації в обмежений час, виокремити фокус тексту та надмірно не захопитися громадою. Тому важливо пам'ятати, що навіть в історіях успіху є негативні аспекти, які теж треба висвітлювати для повноти розповіді.

У моїх текстах були труднощі з усіма названими проблемами, проте їх було реально побороти в рамках творчого процесу. Саме тому я виокремила декілька правил, яких потрібно дотримуватися на різних етапах створення репортажу. До поїздки в громаду потрібно ретельно вивчити не тільки інформацію про ОТГ, а й про людей, з якими ймовірно матимеш там справу. Якщо загальної інформації про громаду недостатньо, обізнаність щодо їх ключових осіб дасть більший шанс на місці дізнатися необхідне.

Під час поїздки потрібно бути максимально уважним та критично ставитися до інформації, яку розповідають. Також можна кільком різним людям поставити одне і те ж запитання, щоб почути їх версії ситуації, що дозволить зрозуміти, наскільки це можна вважати правдою. Опісля не варто нехтувати

телефонними розмовами та контактуванням з інформаційним відділом громади, оскільки всю потрібну інформацію за обмежений час назбирати важко.

Під час написання тексту важливо орієнтуватися на читача і на формат ЗМІ до якого ви пишете. Потрібно зробити текст цікавим та доступним для читача, не вдаватися в надмірну деталізацію та відчувати ритм тексту. Це допоможе встановити зв'язок з аудиторією.

Загалом, висвітлення реформ за допомогою соціального репортажу вимагає від журналіста стандартних компетенцій, таких як здатність розділяти факти від оціночних суджень, вміння комунікувати із великою кількістю героїв, виокремлювати головне та писати доступно і цікаво. Проте є одна риса, без якої творчий процес може бути неякісним. Це уважність. Якщо журналіст не буде уважним до деталей, до людей і потім до свого ж тексту – репортаж вийде посереднім.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейців І. По той бік: серія соціальних репортажів / Андрейців Ірина – Львів, 2016. – 102 с.
2. Андрейців І. Правила репортажу Петра Андрусечка: «Треба шукати героя, який стоїть збоку» [Електронний ресурс] / Ірина Андрейців // MediaSapiens – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/pravila_reportazhu_petra_andrusechka_treba_shukati_geroya_yakiy_stoit_zboku/
3. Аньєс І. Підручник із журналістики: Пишемо для газет. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. – 544 с.
4. Бабенко В. Наративний текст у новинному форматі // Теле- та радіожурналістика. – 2013. – Випуск 12. – С. 265-273
5. Буше Ж. Репортаж у друкованій пресі / Жан-Домінік Буше. – Київ: Софія-прес, 2001. – 103 с.
6. Виноградов Д. Репортаж как жанр. Отличие репортажа от других журналистских жанров [Електронний ресурс] / Дмитро Виноградов – Режим доступу до ресурсу: <https://to-report.livejournal.com/4666.html>.
7. Вулф Т. Новая журналистика и антология новой журналистики [Ел. ресурс]. Режим електронного доступу: <http://www.rulit.net/books/novaya-zhurnalistika-i-antologiya-novoj-zhurnalistiki-read-248632-1.html>
8. Галлер М. Репортаж : навч. посібник / пер. з нім. В. Клименко, В. Олійник за заг. ред. В. Ф. Іванова / Міхаель Галлер. – К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2011. – 348 с.
9. Громадська думка населення щодо реформи децентралізації [Електронний ресурс] // Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://dif.org.ua/article/detsentralizatsiya-dosyagnennya-i-problemi-otsinki-gromadyan>
10. Децентралізація [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/>

- 11.Инго Пец: В социальном репортаже мы даём высказаться тем, у кого «нет голоса» [Электронний ресурс] // Беларуская асацыяцыя журналістаў – Режим доступу до ресурсу: <https://baj.by/be/analytics/ingo-pec-v-socialnom-reportazhe-my-dayom-vyskazatsya-tem-u-kogo-net-golosa>
- 12.Іванишин У. Усе, чого ви не знали про художній репортаж [Электронний ресурс] / Уляна Іванишин // MediaLab – Режим доступу до ресурсу: <http://medialab.online/news/use-chogo-vy-ne-znaly-pro-hudozhnij-reportazh/>
- 13.Іващук А. Варіативність та взаємоперехід інформаційних жанрів у сучасній українській пресі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 27.00.04 "Теорія та історія журналістики" / Іващук Антоніна – Київ, 2009 — 17с.
- 14.Коваленко О. Правила репортажу Павела Решки: «Навпроти квартири Путіна я побачив путінську Росію» [Электронний ресурс] / О. Коваленко, Х. Головко // MediaSapiens – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/pravila_reportazhu_pavela_reshki_navproti_kvartiri_putina_ya_pobachiv_putinsku_rosiyu/
- 15.Крымски Д. Основы Репортажа, написания и редактирования материалов / Джордж А. Крымски., 2003.
- 16.Литвиненко А. Репортаж: искусство повествования [Электронний ресурс] / А. Литвиненко – Режим доступу до ресурсу: http://jf.spbu.ru/upload/files/file_1411466173_6546.pdf
- 17.Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування [Электронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/396/10.04.2019.pdf>
- 18.Назарук Т. Репортаж – розповідь про те, що відбулося насправді [Электронний ресурс] / Тарас Назарук // MediaSapiens – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/reportazh_rozpovid_pro_t_e_scho_vidbulosya_naspravdi/

- 19.Павлів В. Репортаж: між фактами та емоціями : практичний посібник для журналістів / Володимир Павлів. – Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2015.– 119 с.
- 20.Прохасько М. Репортажний диявол у деталях [Електронний ресурс] / Маркіян Прохасько // MediaSapiens – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/reportazhnyi_diyavol_u_detalyakh/
- 21.Семинар «Соціальний репортаж» в Школі журналістики Мінського міжнародного освітнього центру [Електронний ресурс] // Mediakritika.by – Режим доступу до ресурсу: <http://mediakritika.by/article/958/seminar-socialnyy-reportazh-v-shkole-zhurnalistiki-minskogo-mezhdunarodnogo>
- 22.Симмонс А. Сторителлінг: Як використовувати силу історій / Аннет Симмонс., 2012. – 141 с.
- 23.Техніка репортажу / 2-е вид. – К.: Софія-прес, 2003. – 64 с.
- 24.Титаренко М. Американський новий журналізм: Terra In/cognita [Електронний ресурс] / Марія Титаренко // Медіакритика – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/amerykanskyy-novyuy-zhurnalizm-terra-incognita.html>
- 25.Тулуп М. «Важно шокировать читателя началом текста». Правила репортажа Дмитрия Фионика [Електронний ресурс] / Маргарита Тулуп // MediaSapiens – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/vazhno_shokirovat_chitatelya_nachalom_teksta_pravila_reportazha_dmitriya_fionika/
- 26.Тулуп М. Правила репортажу Катерини Сергацкової: «Я пишу про людей, а не про кулі» [Електронний ресурс] / Маргарита Тулуп – Режим доступу до ресурсу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/master_clas/pravila_reportazhu_katerini_sergatskovoii_ya_pishu_pro_lyudey_a_ne_pro_kuli/

27. Українська художня репортажистика [Електронний ресурс] // WiseCow – Режим доступу до ресурсу: <https://wisecow.com.ua/zhurnalistika/zhurnal%D1%96stika-v-%D1%96teratur%D1%96/ukra%D1%97nska-xudozhnya-reportazhстика.html>.
28. Фичер в копирайтинге и журналистике [Електронний ресурс] // MaestroText – Режим доступу до ресурсу: <https://pr-copywriting.ru/chto-takoe-ficher/>
29. Хорошак К. Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині [Електронний ресурс] / Катерина Хорошак // Українська правда – Режим доступу до ресурсу: <https://life.pravda.com.ua/projects/novi-gromadi/2019/03/26/236204/>
30. Хорошак К. Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою [Електронний ресурс] / Катерина Хорошак // Українська правда – Режим доступу до ресурсу: <https://life.pravda.com.ua/projects/novi-gromadi/2019/05/14/236828/>
31. Хорошак К. Тербовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес [Електронний ресурс] / Катерина Хорошак // Українська правда – Режим доступу до ресурсу: <https://life.pravda.com.ua/society/2019/04/23/236619/>
32. Художній репортаж: між фактом і вигадкою [Електронний ресурс] // ЛітАкцент – Режим доступу до ресурсу: <http://litakcent.com/2017/12/28/hudozhniy-reportazh-mizh-faktom-i-vigadkoyu/>
33. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс] // Cambridge University Press – Режим доступу до ресурсу:
34. Dalton D. What is social journalism, really? How I'm applying it to Black Lives Matter [Електронний ресурс] / Deron Dalton // Medium – Режим доступу до ресурсу: <https://medium.com/blksocialjournalist/what-is-social-journalism-really-how-i-m-applying-it-to-black-lives-matter-2454e34032c5>

35. Esther Scheer B. Die Sozialreportage: Ihre Bedeutung im österreichischen Printjournalismus nach der Jahrtausendwende - Eine Themenfrequenzanalyse der beiden Wochenmagazine [Електронний ресурс] / Bakk Esther Scheer. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://othes.univie.ac.at/30244/1/2013-09-16_0313130.pdf
<https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/reportage?q=reportage>
36. Kobiela K. Die Moderne Reise- und Sozialreportage in Österreich und Deutschland. Am Beispiel Max Winters und Egon Erwin Kischs / Kobiela Katarzyna – Wien, 2008. – 92 с.
37. Riesenfellner S. Der Sozialreporter. Max Winter im alten Österreich / Stefan Riesenfellner. – Wien, 1987. – (Verlag für Gesellschaftskritik).
38. Strutzmann H. Ein Sozialist des Herzens / Helmut Strutzmann // Winter, Max: Das schwarze Wienerherz. Sozialreportagen aus dem frühen 20 Jahrhundert / Helmut Strutzmann. – Wien: Helmut Strutzmann, 1982. – С. 7–26, 10.

ДОДАТКИ

06.06.2019

Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

УКРАЇНСЬКА ПРАВДА
(<http://www.pravda.com.ua>)

(1)

ЧИТАТИ ЗАХОПЛИВО! (/PROJECTS/READING/) МАЙБУТНЄ ШКОЛИ (/PROJECTS/MAJBUTNJE-SHKOLY/)
 "ЖИТТЯ З "НУЛЯ" (/PROJECTS/5A02DBE2CC926/) НОВІ ГРОМАДИ (/PROJECTS/NOVI-GROMADI/)
 АГЕНТИ ЗМІН В ОСВІТІ (/PROJECTS/OSVITA/) ФОРМУЛА МАЙБУТНЬОГО (/PROJECTS/BRAIN-AND-UKRAINE/)
 ШАНА РІЗНОМАНІТТЮ (/PROJECTS/RIZNOMANITTYA/) ВОЇНИ ДОБРА (/PROJECTS/VOLUNTEERS/)
 СПАДЩИНА ЄВРОМАЙДАНУ (/PROJECTS/5A0B01B1BEE64/) ХМІЛЬНИЙ ВИБЕЕР (/PROJECTS/UYBEER/)
 #KINOINUA (/PROJECTS/KINOINUA/)

Катерина Хорощак журналістка (/authors/59ccd39481218/)

Поширити 133

2353

1

26 березня 2019

– Раніше ми належали до району, і це був жах. Не було туалету, вода на підлозі замерзала. Для мене зараз диво, що у бібліотеці – тепло, – розповідає Ірина Сафонова.

Вона працює директоркою бібліотеки в Новоолександрівці на Дніпропетровщині, центральному селі Новоолександрівської ОТГ.

Лише за кілька років від початку децентралізації тут перетворили бібліотеку на коворкінговий центр з гуртками, правовою консультацією, модернізували школу, до якої приходять все більше учнів, і постійно шукають інвестиції.

Секрет громади, у якій мешкає 12 тисяч людей, простий – вони усе роблять разом.

Коворкінговий центр

У сільській бібліотеці майже порожньо. Всередині – лише працівниці та постійна відвідувачка Любов Іванівна.

Вона тут за свою, бо перечитала добру частину місцевих фондів.

Любов Іванівна - постійна відвідувачка. Завдяки її любові до книг бібліотекарки радять іншим, що почитати

Жінки обговорюють книги, розмовляють про своє та займаються документацією, поки немає відвідувачів.

А вони будуть. Треба тільки почекати, поки завершиться останній урок.

Бібліотека невеличка, схожа на хатинку. Всередині тепло і світло, стелажі наповнені сотнями журналів і книг.

В бібліотеці також є букросинг. Подаровані книги, які не можуть взяти на облік, бібліотекарки залишають у вільному доступі для всіх

Вибір є і для дітей, і для дорослих. Та ще чотири роки тому тут не було ні ремонту, ні тепла, ні різноманітної літератури.

Директорка закладу Ірина Сафонова працює у бібліотечній системі 22 роки.

Каже, за цей час вони з працівниками за власні кошти купували усі канцтовари, інколи навіть книги, які дуже цікавили читачів.

– Зараз ми забезпечені всім. З 2015 року ми потрапили в казку, – захоплено додає керівниця бібліотеки.

Директорка бібліотеки Ірина Сафонова

У громаді ця бібліотека не єдина. На 14 населених пунктів їх три.

Ірина розповідає, що минулого року на закупівлю книг для бібліотек виділили 100 тисяч гривень.

*– У нас були роки, коли ми зовсім нічого не отримували. **А тепер ми можемо самостійно аналізувати та вибирати, які книги придбати!** – схвильовано додає.*

Раніше примірники надсилали з району, багато з яких були непотрібними.

Тепер же у бібліотеці є книга відмов. Туди працівниці записують літературу, про яку питають, але якої немає. Потім складають каталог і формують фонди.

Відвідувачка Любов Іванівна розповідає: коли приходять сюди, бере щонайменше три книжки.

– З'явилася українська література і переклади українською. А раніше більшість фондів були російською, – додає жінка.

06.06.2019

Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

Минулого року на закупівлю книг для бібліотек виділили 100 тисяч гривень

Бібліотекарка Антоніна Конопльова

06.06.2019 Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

Бібліотекарки розповідають: найбільше читають детективні і жіночі романи, але тепер велика частка з них – українська література.

– *Серед дорослих популярні Дашвар, Дереш, Талан, Лис. Молодь читає більше фантастику і програмні твори,* – додає бібліотекарка Антоніна Конопльова.

Тренд для місцевих задає Любов Іванівна.

– *Вона приходить до нас з закладками в книжках і каже: "Отут обов'язково прочитайте".*

Ми одразу це переглядаємо, а потім розповідаємо читачам, на що треба звернути увагу, – розповідає Ірина.

У бібліотеці зараз не тільки книги.

За час децентралізації місцева влада закупила ігри для дітей, мультимедійну установку, музичний центр та комп'ютери.

– *На канікулах ми показуємо дітям фільми, інколи навіть програмні, тому що вони не завжди хочуть читати.*

Світлина з фотоархіву села

Важливо, що тепер їм є куди приходити. Наприклад, в зимовий час холодно на вулиці. Багато приходять через wi-fi.

Доступ до комп'ютерів, до інтернету в пріоритеті для дітей. Вони в ігри грають, халтурять, уроки списують. А книги – це вже наше вміння підсунути, – сміється Ірина. – *По-іншому ніяк.*

– Я починаю з *отаких-от дітей*, – бібліотекарка показує на рівень колін. –
Запитую: "Ти береш книжку почитати чи подивитися картинки?".

Коли приносять книги назад, розпитую: "А хто це, а що він зробив?". Старші починають протестувати. Але все одно потім просять допомогти вибрати книгу.

Якщо бібліотекарки бачать, що діти починають читати менше, тоді ідуть у школу, розповідають про нову та цікаву літературу.

Кажуть, що намагаються виховувати культуру читання.

– У нас постійно є акція "**Книга в кожний дім**". От приходила постійно людина, а тут "оп" – і її немає. Ми дзвонимо і запитуємо, що трапилось.

Виявляється, захворіла. Антоніна Анатоліївна книжки в руки і бігом, – розповідає Ірина.

Тут навчають і комп'ютерної грамотності. Наприклад, люди звертаються з: "Що таке скайп, що з ним робити?".

– Ми і насіння купуємо через інтернет, допомагаємо на роботу влаштуватись. Ірина Григорівна навіть відправляла в Польщу працівників, – розповідають.

Бібліотека співпрацює з центром надання безкоштовної правової допомоги, тому кожен охочий може щопонеділка отримати консультацію.

Також сюди приходять займатися два вокальних колективи. В одному співають школярі, в іншому – пенсіонери.

– Ми робимо все, тому що зрозуміли, що повинні працювати на громаду, – кажуть бібліотекарки.

На запитання, які у них проблеми, жінки спершу не називають нічого конкретного, а потім згадують:

– У нас дуже маленькі зарплати. Нам хоча б мінімальну ставку і штат трохи збільшити, щоб брати нові функції.

Але ми розуміємо, що поки це не в наших силах. Наше село не відірване від громади. Тим паче, в ОТГ ми не одні.

– Танюш, "Повернутися дощем" не читала? – питають у першої нинішньої відвідувачки Тетяни. – *То почитай. Ще щось?*

– *Хватає. Я дочитаю, тоді прийду*, – відповідає жінка, яка прийшла за книгами для сина-одинадцятикласника й одразу прихопила собі.

Прийшла за книжками сину, заодно й собі почитати прихопила

Розповідає, що хлопець любить читати. Це у них сімейне.

– *Читаю з дитинства. Зараз робота, але з понеділка йду у відпустку. Городів ще немає, тому зможу почитати*, – пояснює Тетяна.

З початком весни читачів у бібліотеці завжди меншає, розповідає бібліотекарка Антоніна, і жартома додає:

*- Я благаю тебе, не засни,
Не втрачай золотої нагоди
Прочитати усе до весни,
Бо весною почнуться городи.*

Інша відвідувачка, Ольга Яскульська, приходить за книгами переважно для дітей.

Ольга Яскульська

Часу теж не має. Але причина інша – у жінки троє дітей та напружений графік.

– Меншій доньці – 2,5 роки, вона дуже любить книжечки. Переважно купую картонні, бо вона може їх порвати. Але такі книги швидко набридають, бо в них лиш по одній казці.

А в бібліотеці великий вибір. Я взяла три книжечки, ми переглянемо, щоб запам'яталося, а потім візьмемо інші, – каже Ольга.

Тут діти можуть не просто почитати чи посидіти за комп'ютером. Їм ще й проводять безкоштовні гуртки.

Наприклад, двоє старших дітей Ольги відвідують заняття із петриківського розпису.

– Я була зацікавлена, щоб діти займалися в якихось гуртках, але нам було б важко возити їх в місто, бо діти різного віку. Тому дуже хотіла, щоб в селі щось з'явилося. Але де? Приміщення не було.

Щось підштовхнуло зайти в бібліотеку. Я вже була ладна на волонтерській основі пошукати фахівця, і організувати це за кошти батьків, щоб діти при ділі.

06.06.2019

Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

Заходжу сюди, а мені кажуть: "Зараз літо, у нас є дитячий кінозал, а з першого вересня буде ще й гурток рукоділля", – розповідає Ольга.

Світлина з фотоархіву села

Жінка каже, що завдяки оновленій бібліотеці її життя як мами трьох дітей полегшилось.

– Дітям треба просто прийти: музику ми увімкнем, мікрофони дамо. Хочете – танцюйте, хочете – спілкуйтесь.

У бібліотеці не повинно бути тишини. Якщо у нас тихо – це не порядок, – сміється Ірина.

– От ще коли побудують цей клуб! – додає Ольга.

Про нього говорять усією бібліотекою. На території села будують будинок культури, який має стати прихистком і для бібліотеки, і для місцевих колективів та гуртків.

Триває будівництво будинку культури

Більшу частину проекту фінансує Державний фонд регіонального розвитку, оскільки громада приміщення у 2000 квадратних метрів поки що дозволити собі не може.

Нова школа: як діти повертаються у село

Діти Ольги ходять у місцеву школу, хоча до міста – рукою подати.

Під опіку громади школа перейшла 1 квітня 2016 року, розповідає директор закладу Олександр Овсюк.

Він працює на посаді 33 роки. Каже, що значні зміни відбулися за час децентралізації.

– Те, що я зробив за 30 років – нічого в порівнянні з тим, що ми зробили за 3, – додає директор.

На час створення ОТГ у школі було 295 дітей. За три роки їх стало 424.

Раніше, за словами Овсюка, більше 100 дітей батьки відвозили у міські школи.

Перше, що зробила громада, щоб повернути дітей у місцеві школи – створила групи продовженого дня.

– До того у нас була група з 30 дітей, які могли перебувати в школі з 13 до 16 години. Батьки ж зазвичай працюють до 18, – розповідає директор.

Щойно з'явилася можливість, за кошти громади у школі організували дві групи продовженого дня з 13 до 19 години.

І заборонили будь-які фонди.

– Коли ми прийшли в перший клас, громади ще не було. Нам сказали: треба паперові серветки, плакати для навчання, кулер для води та одноразові стаканчики.

06.06.2019

Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

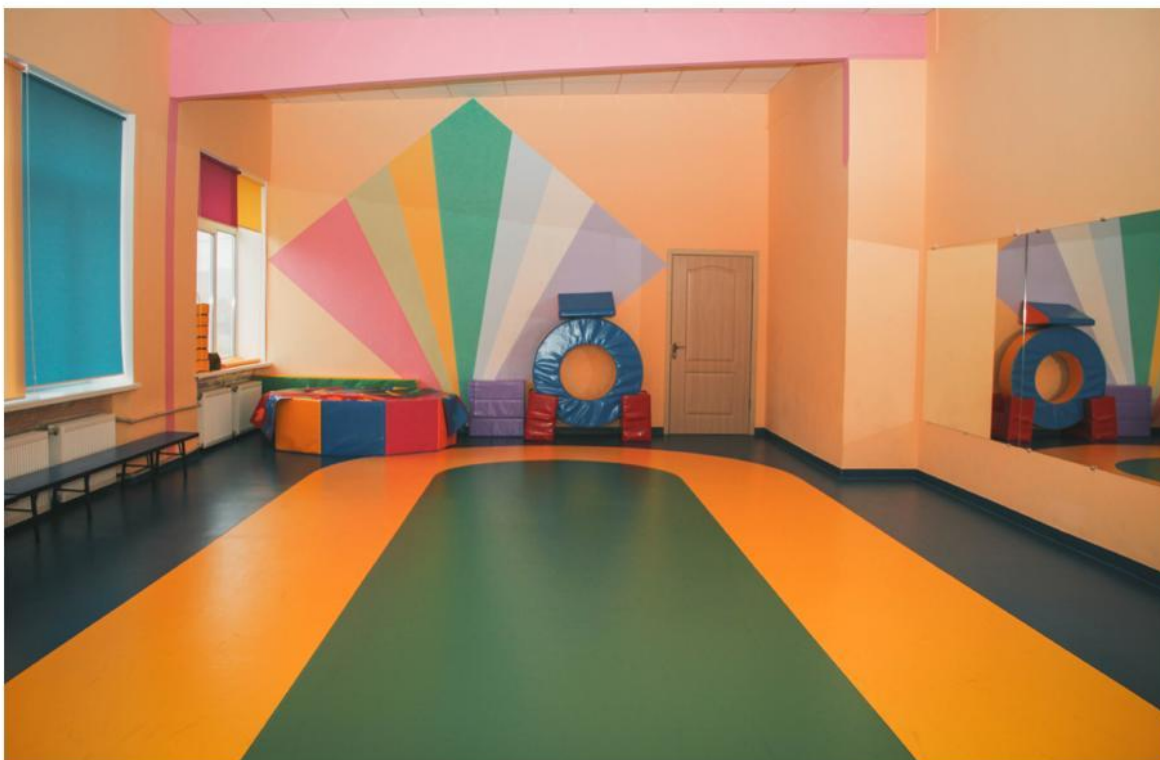
Перший фонд вийшов 150 гривень тільки на клас. Якщо у мене двоє дітей в школі – то це 300 гривень, – згадує Ольга Яскульська.

Жінка здивувалася, коли почула, що більше грошей здавати не потрібно.

– Я спершу подумала, що був якийсь конфлікт. Але сказали, що все тепер фінансується громадою.

Більш нічого з підручних засобів для навчання ми не купуємо, – додає Ольга.

Наступним стало покращення матеріально-технічної бази.

– Для школи придбали спортивні та ігрові майданчики, відновили тир та побудували смугу перешкод, зробили павільйони, у яких можна проводити уроки на свіжому повітрі.

Для кожного класу купили мультимедійні комплекси, зробили логопедичний кабінет, а все приміщення школи покрите wi-fi, – гордо розповідає директор.

Кожне робоче місце вчителя – з ноутбуком.

06.06.2019

Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

У школі є два сучасних лінгафонних кабінети, три комп'ютерних класи й хобі-рум: приміщення з майстернями, кабінетами для малювання і Захисту Вітчизни.

Усе це – за рахунок місцевого бюджету.

Після уроків для дітей проводять різноманітні гуртки.

– Хочемо перепрофілювати школу з комплексу на навчально-виховне об'єднання, тому що хоч і проводимо гуртки, але позашкільна тема все одно не закрита. І будемо дитячий садок на 80 місць, – розповідає Овсюк.

Раніше, згадує директор, тут були тільки стіни і старі меблі:

– Мені на школу нічого не давали. А я постійно доводив і просив. Ми не могли впливати на бюджетні процеси.

Зараз така можливість є, пояснює такі різкі зміни у школі директор.

– У громаді чотири школи. Перед формуванням бюджету кожна дає запит на те, що потрібно. І повинна довести чому.

Ти працюєш із депутатами, утворюєш лобі. Все, як у Верховній Раді. Діти наших депутатів ж теж ходять у місцеву школу.

Деякі школи, наприклад, купують костюми для хору. Ми костюми знайдемо іншими шляхами. Я прошу на те, що потрібне для навчання, щоб підняти рівень якості освіти, – каже директор.

Він прогнозує, що до 2020 року дітей стане більше 500. І додає, що востаннє стільки школярів було у 1985 році.

– До нас почали приходити навіть діти з Дослідного. Це селище у нашій громаді, розташоване на межі із Дніпром.

Тим дітям до міської школи потрібно перейти через вуличку. А вони їдуть до нас, прокидаються дуже рано.

Кількість дітей збільшується не тільки у Новоолександрівській, а й в інших трьох школах громади.

Директор каже, що опорну школу в громаді робити не хотіли, оскільки був ризик незадоволення місцевих. Тому збільшили кількість шкільних автобусів.

06.06.2019

Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині | Українська правда _Життя

– До 2011 року взагалі не було підвозу. Наша школа була останньою в районі, якій дали автобус. Я сам не хотів спершу підвозу, бо були постійні проблеми із паливом та запчастинами.

А в 2017 році ми випросили в обласній адміністрації ще один автобус. Якщо перший привіз дітей був о 7.15, а урок починався у 8.30, то зараз перший привіз о 7.45, – розповідає директор.

Нещодавно у школі зробили енергоаудит, щоб згодом зменшити витрати газу та електроенергії, утеплити школу. Надіються, що зможуть зробити все своїми силами.

Сучасною сільська школа стала не тільки завдяки місцевому бюджету – навчальний заклад навчився економити.

– У нас в штаті є фахівець з публічних закупівель. Завдяки йому за 2 роки ми зекономили більше мільйона гривень і змогли додатково оснастити школу, – ділиться директор.

В навчальному процесі школа теж старається не пасти задніх.

<https://life.pravda.com.ua/projects/novi-gromadi/2019/03/26/236204/>

– Завжди кажу: "Ми із сільським головою забезпечили все на робочому місці. Тепер мене цікавить якість".

Також починаємо готувати вчителів до того, що треба відмовлятися від домашнього завдання. Є ГДЗ. Ну спишуть вони його.

Треба навчитися так доносити матеріал на уроці, щоб не було домашніх завдань, – розповідає директор.

Педагоги можуть їздити на тренінги та брати участь у вебінарах.

– У нас доволі молодіжний колектив. Кажу, щоб вони забули, як вчили їхні вчителі. Змінилися діти і суспільство. Якщо ми не будемо змінюватися, то залишимося на обочині, – додає директор.

На запитання про стосунки батьків і школи Овсюк відповідає:

– Батьки про ситуацію кажуть своїми ногами. Якщо вони ведуть сюди дітей, значить, все добре.

Працювати на громаду. Разом

Ще до початку об'єднання Новоолександрівка була самодостатнім селом – на території є кілька підприємств.

Першою про об'єднання заговорила Волоська сільрада.

– Більше 20 років Волоське було дотаційним селом, їм тільки на зарплату з районного бюджету давали. Ні про який благоустрій мови бути не могло, – розповідає голова Новоолександрівки Олександр Візір.

Зрештою, село погодилось допомогти землякам.

– Спершу мешканці не сприймали пропозицію, тому що ми могли функціонувати самостійно, – каже голова. – Переконавав поступово. Ми проаналізували і зрозуміли, що від об'єднання виграють усі. Але запропонував спершу підтягнути сусідів, бо вони були слабкими.

Зараз, каже Візір, села приблизно на одному рівні:

– Здебільшого сьогоднішні проблеми – перегоріла лампочка, яма на дорозі чи необрізане дерево.

Хоча до об'єднання у Волоському більше 20 років не було водопостачання, додає голова. Тому спершу розібралися з цією проблемою.

У сільраді намагаються дбати про кожного.

Наприклад, у розпорядженні громади є мобільний офіс, облаштований ноутбуком та принтером, з яким щопонеділка працівники ЦНАПу виїжджають у віддалені села, щоб люди могли отримати потрібну послугу.

Тут створили і реєстраційну службу. Тепер громада може видавати закордонні паспорти та ID-картки. Виручені кошти ідуть у місцевий бюджет.

– Ми також допомагаємо всім, хто в складній життєвій ситуації. Проводимо роботу з тими, хто може зійти зі шляху, з самотніми, багатодітними. Дівчата, якщо треба, і вночі до них приходять, – розповідає Олександр Візір.

Йому зараз – 68. І це його друга каденція.

Заступниця голови Валентина Бохан розповідає, що Візір є головою комісії у справах дітей:

– У нашого голови роботи дуже багато. А він ще й не пропускає засідань цієї комісії. Знає кожну проблемну сім'ю.

Проте сільрада заклопотана не тільки соціальними та побутовими проблемами.

– Знижуються процентні ставки акцизного податку, а також зменшується субвенція, – розповідає заступниця. *– Наприклад, у минулому році бюджет був 96 мільйонів, у цьогоріч вже 74 мільйони. Наступного розраховуємо на 69.*

Тому тут уже думають, як найшвидше залучити інвестиції в громаду.

Тут діти можуть проводити уроки просто неба

Децентралізацію у селі називають одним з найкращих інструментів для якісного життя.

За словами голови, громада часто бере участь в різних проектах. Завдяки одному з них отримали снігоприбиральну техніку вартістю більше трьох мільйонів.

У сільраді працює більше 40 людей. Колектив намагаються омолоджувати.

– *Кожному, хто сюди приходить на роботу, я кажу: "Це наша велика сім'я. Ви повинні дбати не тільки про себе, а й за свого товариша.*

Якщо ви щось не так зробите, це швидко побачать. Тому постійно думайте, чи робите правильно. І перед тим, як когось критикувати, починайте з себе", – розповідає Візір. – Ніхто не противиться. Я відчуваю їх підтримку.

Раніше зверху диктували "Оце роби так, а це так", а тут ми можемо вільно мислити і діяти.

– *Ми настільки дружні, що якщо нам щось треба, голова може допомогти. Він безвідмовний. Але якщо голова дзвонить і каже, що треба, то ми кидаємо все. Ми взаємопов'язані, – додає директорка бібліотеки.*

Кажуть, що за роки плідної роботи переконалися: хороший результат є тільки тоді, коли вони усе роблять разом.

Катерина Хорощак, журналістка, для УП.Життя

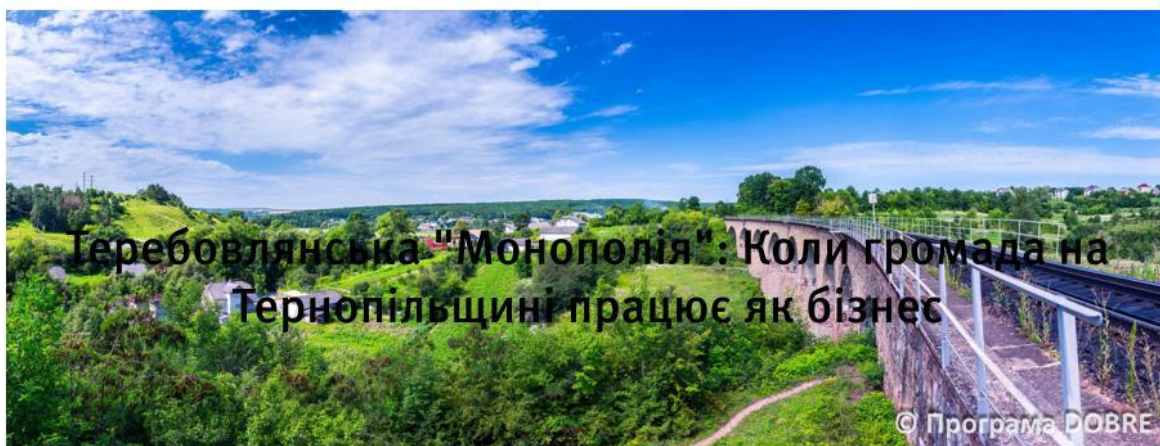
Можливо, вас зацікавить:

УКРАЇНСЬКА ПРАВДА
(<http://www.pravda.com.ua>)

(1)

ЧИТАТИ ЗАХОПЛИВО! (/PROJECTS/READING/) МАЙБУТНЄ ШКОЛИ (/PROJECTS/MAJBUTNJE-SHKOLY/)
 "ЖИТТЯ З "НУЛЯ" (/PROJECTS/5A02DBE2CC926/) НОВІ ГРОМАДИ (/PROJECTS/NOVI-GROMADI/)
 АГЕНТИ ЗМІН В ОСВІТІ (/PROJECTS/OSVITA/) ФОРМУЛА МАЙБУТНЬОГО (/PROJECTS/BRAIN-AND-UKRAINE/)
 ШАНА РІЗНОМАНІТТЮ (/PROJECTS/RIZNOMANITTYA/) ВОЇНИ ДОБРА (/PROJECTS/VOLUNTEERS/)
 СПАДЩИНА ЄВРОМАЙДАНУ (/PROJECTS/5A0B01B1BEE64/) ХМІЛЬНИЙ ВИБЕЕР (/PROJECTS/VYBEER/)
 #KINOINUA (/PROJECTS/KINOINUA/)

Катерина Хорощак журналістка (/authors/59ccd39481218/)

Поширити 2,3 тис.

7827

6

23 квітня 2019

- Беремо в оренду ось цей об'єкт!

- Ні, давайте цей!

- Чому?

- Після того, як ми відновимо цю пам'ятку, вона принесе нам більший прибуток!

Приблизно так голова Теребовлянської ОТГ Сергій Поперечний вперше грав з молоддю у локальну "Монополію", яку створив директор місцевого музею.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Її ще називають "Творець громади". Суть гри в тому, щоб орендувати і вдосконалювати об'єкти, а потім з них отримувати прибуток.

На відміну від стандартної гри, на карточках з нерухомістю намальована місцева архітектура. А валюта – майже справжня гривня.

Місцевий варіант гри теж бізнесовий і навіть трохи схожий до реальності. Проте для Сергія Поперечного все набагато складніше. І "грає" він зі своєю командою по кілька партій на день.

Правила гри

Теребовлянську ОТГ сформували у 2015 році з одного міста та 25 сіл. Це найбільша громада на Тернопільщині, у якій проживає більше 30 тисяч людей.

Чітких правил гри, як творити громаду, у Сергія Поперечного на той час не було.

– Закони писали навздогін за нами. Ми набили багато гуль, щоб зробити те, що сьогодні маємо, – розповідає голова.

На той час з'явилися проблеми, яких місто ніколи не мало, каже Поперечний. Село боялося йти до громади, оскільки люди були переконані, що на них наживатимуться.

– Але це неправда, оскільки ми дотуємо майже всі населені пункти. У нас тільки два недотаційних села, – ділиться Сергій Поперечний.*– Основне – люди не розуміли, що таке децентралізація, і боялися її.*

Голова каже, що сам не боявся, оскільки має багато практики і бачив дію цієї реформи за кордоном.

– Правда, Польщі знадобилося 20 років, а в нас терміни набагато стисліші, – додає.

Голова Теребовлянської ОТГ Сергій Поперечний

Після об'єднання голова зрозумів, що на чужі кошти надіятися не варто, треба заробляти самостійно.

– Я такий самий підприємець, як і всі, тільки гроші заробляю для громади, – розповідає.

Насамперед, влада підтримує місцевий бізнес.

– Кошти з нашої громади виходять назовні тільки за світло і за газ. Ми майже все купуємо в себе, оскільки це дозволяє не втрачати робочі місця та повертати частину грошей у бюджет у вигляді податків, – каже Поперечний.

Також голова з командою зробили так, щоб майже кожна сфера у громаді почала приносити прибуток.

У 2018 році заклади культури заробили 780 тисяч гривень, спорт – 48 тисяч, а Туристично-інформаційний центр – 84.

У 2019-му, кажуть у міській раді, ці цифри мали б зрости приблизно на 30%. Усі зароблені гроші заклади використовують на свої потреби.

Та ще у 2015 році будинки культури і музична школа разом заробляли до 100 тисяч гривень за рік, каже заступниця голови Теребовлянської ОТГ Людмила Колісник.

Реформу розпочали саме з них.

Хід перший: культура

– У нас був читальний зал, бібліотека. Звідти почали все виносити, книжки списувати, старі меблі викидати. Я думаю, Боже, це єдине, що маємо, а вони ще і те забирають! – з острахом згадує про початок реформи Богдана Іванчук, керівниця Центру культури і дозвілля у селі Лошнів Теребовлянської ОТГ.

Жінка працює у сфері більше 25 років. Каже, не могла повірити у зміни – сперечалася з владою до останнього.

Проте коли побачила перші результати – здалась. Тепер вважає, що центр врятував у селі культуру.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

На території ОТГ зробили п'ять таких центрів культури та дозвілля. У селах, де залишились старі клуби, працюють інструктори, які на місцях займаються з дітьми.

– У нас 25 сіл. У кожному зробити крутий клуб неможливо – треба об'єднати. Тому ми хотіли зробити велику платформу, на якій можна знайти для себе відповідний відпочинок, – розповідає заступниця голови Теребовлянської ОТГ Людмила Колісник.

Заступниця міського голови Людмила Колісник

Керівниця центру Богдана Іванчук каже, що після реформи багато людей зацікавились можливостями. Потім інтерес трохи зменшився, але люди приходять стабільно.

У центрі зараз працює 9 людей, хоча раніше було двоє. Спеціалісти проводять безкоштовні гуртки для дітей. Але також є і платні, наприклад, фітнес для дорослих.

– Я думав, що з фітнесом нічого не вийде. Проте людям подобається, – розповідає голова ОТГ.

У центрі також надають додаткові платні послуги.

– Хочеш вчитися – маєш безкоштовний доступ до комп'ютерів. Та якщо хочеш пограти в ігри – плати, – додає голова.

Раніше колишні клуби заробляли переважно на дискотеках, але сьогодні від цієї традиції відійшли.

– *Зараз ми їх теж інколи проводимо. Але дискотеки вже вийшли з моди,* – додає Іванчук.

Не оминула реформа і бібліотечну систему.

– *У бібліотеках років 20 нічого не робили. Як можна читати в кімнаті, в якій немає на вікнах скла? Тому там нікого і не було. Але за що тоді отримувати зарплату?* – запитує голова.

Тому у громаді зробили нову систему публічно-шкільних бібліотек. У результаті з 43 залишилось 15.

– *Основний наш читач – діти і молодь. Тепер у нас є заходи, коли дітки з бібліотекарями читають книги на площі, поки батьки бігають по справах. Або ж дивляться мультики, зустрічаються з письменниками,* – розповідає заступниця голови.

Найважче, каже Колісник, було реформувати школу мистецтв.

У громаді було три позашкільних заклади: станція юних техніків, центр творчості і музична школа. Їх вирішили об'єднати.

– Напередодні реформи ми провели анкетування дітей і батьків та запитали, чим би хотіла займатися дитина, до чого в неї лежить душа, руки і ноги.

Так ми зрозуміли, що потрібно залишати, скорочувати чи створювати, – ділиться досвідом заступниця.

У школі зробили три відділення, серед яких відділ раннього розвитку, де можуть займатися діти віком від трьох років.

Також на її базі заснували школу до ІТ. Там дітей навчають комп'ютерної грамотності та програмуванню.

Зарплата вчителів іде з місцевого бюджету. Гроші, які платять батьки, витрачають на потреби школи.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Також у сфері заробляють на концертах та інших заходах. У міськраді переконані, що шлях правильний – за культуру платити треба.

– Йдеться не про здирництво, а про те, що культуру треба цінувати бодай кількома гривнями.

Якщо я йду дивитися концерт, який зробили працівники культури, і вони вклялися в костюми, то не варто шкодувати 10 гривень. Вони зараз нічого не вартують.

А ці люди матимуть можливість зробити наступний якісний захід, – додає Людмила Колісник.

Хід другий: туризм

– У цьому будинку колись був дитсадок. Сьогодні – музей, – розповідає директор музею Володимир Худий.

Відвідувачів поки що небагато – у приміщенні ремонт.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Раніше це був звичайний історико-краєзнавчий музей. Відтепер – музей-майстерня, де згодом можна буде не просто побачити і почути, а й спробувати.

– Люди хочуть доторкнутися до пам'яток. Вони не хочуть, щоб у музеї їх били по руках, – додає Худий.

Музей ззовні, зараз там ремонт

Насамперед, директор музею планує зробити експонати відкритими, а не ховати далеко за склом. Унікальність музею, каже Худий, у тому, що люди зможуть спробувати давні ремесла.

– У нас зможуть випалювати по дереву, розмальовувати посуд. Ми вже поставили гончарний круг, де туристи з допомогою майстра зможуть зліпити чашку чи тарілку з глини.

Ми також знайшли лак, який дозволяє зображення перенести на дерево, – розповідає директор.

Декілька таких майстер-класів уже проводили. Цікавляться ними і дорослі, і діти.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Фото надані музеєм

Родзинкою майбутнього музею, за словами директора, буде дерево у центрі приміщення, на якому висітиме експозиція із дереворитів – гравюр на дереві.

У музеї планують використовувати й сучасні технології. Наприклад, окуляри віртуальної реальності, в яких можна розглянути архітектуру міста.

Тут хочуть, щоб музей став візитівкою громади, оскільки на території ОТГ не одна історична пам'ятка.

– Зважаючи на те, що Теребовлі вже більше 920-ти років, то історія десь мусить зберегтися.

Турист як маленьке кошеня. Поки його в молоко не вмочиш, воно пити не буде.

От музей – це те саме молоко. Коли він приїжджає, ми беремо кошеня, цього туриста, вмочуємо його в музей, він починає смакувати. Тоді з'являється апетит, і він біжить розглядати місто, – сміється Худий.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Апетит туриста може добряче розгулятися в Теребовлянській громаді.

У Туристично-інформаційному центрі придумали ціле екскурсійне меню – від маршрутів містом до нічних екскурсій зі смолоскипами.

Туристів часто цікавлять віадуки – багатоаркові залізничні мости, розповідає директор Туристично-інформаційного центру Степан Зелінський. Із п'яти мостів такого типу на Західній Україні в Теребовлі два.

Приваблюють туристів ці об'єкти красивими краєвидами та можливістю зробити гарне селфі, вважає Зелінський.

– Ми пропонуємо живі екскурсії. А щоб сучасний турист не нудьгував, має бути екшн. Слова вже не сприймають. Усе має бути візуальне.

Гарна картинка для хорошої фотографії. Нічна екскурсія в нас одна з найпопулярніших, тому що це емоції та атмосфера, – розповідає.

Завдяки хорошій промоції центру вдалося збільшити кількість екскурсантів.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

– Ми взяли участь у голосуванні "7 чудес України" і стали 8 чудом, – сміється Степан Зелінський. – Ролики про місто транслювали на кількох центральних телеканалах та у потягах. Тільки на нашій Фейсбук-сторінці вже 50 тисяч користувачів переглянули промо.

За 2018 рік громада прийняла 1200 екскурсантів. Цьогоріч очікують удвічі більше. Також надіються побачити у 2019-му і туристів.

– Не варто плутати екскурсантів та туристів. Перші приїжджають максимум на один день. Туристи ночують, харчуються. Вони залишають в нас набагато більше коштів, – каже Зелінський.

До розвитку туризму директор ТЦ радить підходити комплексно. Мережа екскурсійних маршрутів у громаді вже є, тому центр намагається долучати місцевих підприємців та митців до створення унікальної сувенірної продукції.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

– Ось тут вся наша сувенірка – від чашок до магнітів, – показує на полиці Зелінський. – У нас роблять шкіряні брелки, також є місцеві виробники меду.

Директор ТІЦ Степан Зелінський

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Сувенірна продукція

Для повноцінної туристичної системи громаді не вистачає готелю чи приватних садиб, щоб поселити приїжджих.

Поки що найближче місце для ночівлі за 10 кілометрів, розповідає директор, але за три кілометри від Теребовлі вже добудовують готель.

– *Надіюся, також незабаром розростуться приватні садиби. Проте поки що люди бояться приймати чужих,* – каже Зелінський.

Конкурентів у Туристично-інформаційного центру поки що немає.

Тому вони планують цьогогоріч закріпитися на ринку та вийти в нуль, а у 2020-му вже отримувати прибуток.

Голова ОТГ каже, що туризм набирає обертів не просто через вдалу історію і розташування Теребовлі, а саме завдяки сучасному поколінню. Оскільки основним рушієм змін є молоді спеціалісти.

Нові гравці

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

– За три пропущених засідання без поважної причини ми виключаємо депутата із ради, – розповідає Лілія Соха.

Такий строгий порядок справді існує в теребовлянській раді, але тільки в молодіжній. Лілія – її секретарка та молодіжна працівниця міськради.

Секретарка Молодіжної міської ради Лілія Соха

Відпрацювати пропуски можна тільки тоді, коли візьмеш участь в акції "Теребовля за чисту громаду".

– Минулого тижня ми ходили чистити стовпи, і депутати, які мали багато н-ок, вже їх не мають, – сміється Лілія.

Молодіжну міську раду створили у Теребовлі ще у 2013 році. Лілія потрапила до неї у 2014-му, коли була у 9 класі.

*– Ми щоп'ятниці збираємося у міській раді, думаємо, як можемо допомогти громаді. З нами тепер радяться щодо проведення свят, долучають до організаційних комітетів. **З кожним роком в нас росте можливість впливати на владу,*** – розповідає дівчина.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

Молодіжна рада часто відповідає за концерти, ярмарки та акції. Організовує молодіжні табори.

– Ми їздили по найбільших селах громади, розповідали дітям про електронні петиції, громадський бюджет, проводили квести, – згадує дівчина.

У раді сьогодні 28 депутатів та кілька волонтерів.

Вони волонтерять, зокрема, прибираючи місто

– З молодіжної ради нам приходять на зміну. Я завжди кажу, що вони нам на п'яти наступають, але в доброму сенсі того слова. Вже 5 людей з ради ми влаштували на роботу, – розповідає заступниця голови Людмила.

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда _Життя

У місцевої влади та молодих депутатів хороші стосунки. Один одного вони називають сім'єю.

– Вони як діти мої. Людмилу Миколаївну кличуть мамою, а мене татом, – усміхається голова ОТГ Сергій Поперечний.

Молодь, каже Поперечний, тримає його в тонусі. Якщо раптом чогось із сучасних тенденцій не розуміє – розтлумачать.

Людмила Колісник каже, що у своєму віці молодь вже багато робить для громади.

– **Вони не отримують зарплати, але садять дерева, малюють парки, організовують концерти, розважають дітей. Коли до нас приїжджали інші громадські організації і молодіжні ради, то не вірили, що вони це роблять просто так,** – розповідає.

Отут, наприклад, садять ліс

У міськраді кажуть, що таких людей їм не вистачає серед дорослих.

– Основне завдання, яке ми зараз ставимо з молоддю – привернути увагу людей. Ми хочемо навчитися з ними спілкуватися. Щоб вони не були по той бік барикад. Бо поки що громада розділена на "ми" і "вони", – додає Людмила Колісник.

Проте баланс починає з'являтися:

06.06.2019

Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес | Українська правда_Життя

– Коли бачиш, що за тобою йдуть люди, то відчуваєш, що ви в одній команді. Від цього отримуєш великий приплив насаги працювати далі. Хоча знаєш, що значні результати швидко не з'являться.

Катерина Хорощак, журналістка, для УП.Життя

Ще натхненних прикладів успішних громад:

- **Бібліотека і школа, куди хочуть приходити діти і батьки: історія успіху ОТГ на Дніпропетровщині** (/projects/novi-gromadi/2019/03/26/236204/)
- **Громада на Тернопільщині, в якій хочеться жити** (/projects/novi-gromadi/2017/09/13/226411/)
- **"Життя, як у Польщі". Як оновлюється громада на Харківщині** (/projects/novi-gromadi/2017/10/17/226972/)

Ми хочемо тримати з вами зв'язок. Будемо раді бачитися і спілкуватися з вами на нашій сторінці у Facebook.

(<https://www.facebook.com/UPZhyttya.culture/>)

А якщо хочете бути в курсі лише новин та важливої інформації про здоров'я, підпишіться на нашу Facebook-групу

(<https://www.facebook.com/groups/lifeppravda/?ref=bookmarks>) або Telegram

(https://t.me/mamo_ya_u_shaptsi) про здоров'я та здоровий спосіб життя.

Поширити 2,3 тис.

()

powered by lun.ua (<https://www.lun.ua>)

УКРАЇНСЬКА ПРАВДА
(<http://www.pravda.com.ua>)

(1)

ЧИТАТИ ЗАХОПЛИВО! (/PROJECTS/READING/) МАЙБУТНЄ ШКОЛИ (/PROJECTS/MAJBUTNJE-SHKOLY/)
 "ЖИТТЯ З "НУЛЯ" (/PROJECTS/5A02DBE2CC926/) НОВІ ГРОМАДИ (/PROJECTS/NOVI-GROMADI/)
 АГЕНТИ ЗМІН В ОСВІТІ (/PROJECTS/OSVITA/) ФОРМУЛА МАЙБУТНЬОГО (/PROJECTS/BRAIN-AND-UKRAINE/)
 ШАНА РІЗНОМАНІТТЮ (/PROJECTS/RIZNOMANITTYA/) ВОЇНИ ДОБРА (/PROJECTS/VOLUNTEERS/)
 СПАДЩИНА ЄВРОМАЙДАНУ (/PROJECTS/5A0B01B1BEE64/) ХМІЛЬНИЙ ВИВЕЕР (/PROJECTS/VYBEER/)
 #KINOINUA (/PROJECTS/KINOINUA/)

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою

Катерина Хорощак журналістка (/authors/59ccd39481218/)

Поширити 554

3359

4

14 травня 2019

– Раніше я не сортував сміття (/society/2018/03/15/229548/). Але якось прийшов мій син зі школи, і каже: "Тату, це неправильно. Треба складати пластикові пляшки (/society/2019/03/15/236064/) в один ящик, а продуктиві відходи в інший".

Якби мені про це сказав сусід, я би посперечався. А коли мені це пояснила моя дитина, то стало соромно, тому що я не маю права не послухати її, оскільки все це робиться заради майбутнього, – розповідає депутат Дунаєвецької міської ради Микола Островський.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

Сьогодні Дунаєвецьку ОТГ, що на Хмельниччині, об'єднує – сміття. Тут сортують (/society/2019/01/31/235394/) відходи, закрили майже всі стихійні сміттєзвалища, а також громада одна з перших в Україні збудувала сортувальну лінію.

Тут сортують відходи, закрили майже всі стихійні сміттєзвалища, а також громада одна з перших в Україні збудувала сортувальну лінію.

У 2015 році навколо міста Дунаївці об'єдналося 50 сіл. Тепер у Дунаєвецькій ОТГ трохи менше 40 тисяч людей.

На кожного по сміттєзвалищу

Ще чотири роки тому у громаді було два паспортизованих сміттєзвалища, а у кожному населеному пункті – мінімум одне стихійне. Разом – не менше 50-ти, розповідають у міській раді.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

Раніше у громаді було не менше 50 сміттєзвалищ

У громаді надихнулися Золочівською ОТГ, що на Львівщині, яка вже мала сортувальну лінію, та розробили свій проект.

Паралельно думали, як зменшити кількість відходів на сміттєзвалищах. Вирішили, що треба централізовано вивозити сміття із сіл, бо у місті така послуга вже була.

– Спершу нам розповідали, що це неможливо, що люди не платитимуть за послугу, бо в селі немає сміття – його спалюють і прикопують. Для цього були ліси, лісосмуги і річки.

Для чого платити гроші, коли можна за пляшку попросити сусіда вивезти кудись сміття. А де він його залишить – можна лише здогадуватися, – розповідає Островський.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

Микола Островський

Міській раді треба було спершу переконати старост. І це вдалося, додає депутат.

Тепер у громаді більшість жителів уклали договори щодо вивезення сміття. Правда, у старостатах справи йдуть по-різному. Подекуди ініціативу сприймають охоче, а подекуди – ні.

– У нас лише 100 із 300 дворів заключили договори. Це дуже мало, – розповідає староста сіл Іванківці та Слобідка Гірчичнянська Оксана Бабій.

Староста скаржиться, що люди не хочуть платити за послугу, бо вважають її дорогою. Хоча, каже, сума не така вже і велика – 11 гривень 15 копійок з людини за місяць.

У селі Гірчична ситуація інша – не уклали договори щодо вивозу сміття лише приблизно 10 дворів.

– Люди задоволені, бо ти не сушиш голову кожен раз, куди подіти те сміття, – додає староста села Світлана Біла.

Стихійні сміттєзвалища почали поступово прибирати. Спершу вивозили по декілька тонн сміття (/society/2018/05/31/231270/), розповідає Островський. Згодом відходів майже не залишилось.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

– Наприклад, у нас є територія, де масово відпочивають люди. Одного разу ми вирішили там прибрати – сміття набрали цілу вантажівку. Всі думали, що сьогодні приберемо – а завтра буде те саме.

Через рік приїхали туди і назбирали ледь 10 мішків сміття. В кінці сезону прийшли туди просто відпочити – відходів майже не було, – згадує Островський. – Чому? Тому що чисто. Психологічно важко першому викинути на землю сміття, тому що всі на це звертають увагу.

В Дунаєвецькій ОТГ залишилось одне паспортизоване сміттєзвалище. Подекуди в селах можна ще знайти залишки попередніх стихійних, але це вже зовсім не ті обсяги, які були раніше, кажуть у міській раді.

Сортувальні ігри

Ще одним етапом до чистої громади стало сортування сміття, але поки що тільки в місті. На території Дунаївців поставили сучасні сортувальні майданчики. Зараз там можна відділяти пластик та макулатуру. Згодом планують поставити контейнери для скла.

Було - стало

Микола Островський на власному прикладі знає, що діти у громаді вчать сортувати дорослих сміття. А все через те, що цього їх вчать у школах – більше року тому у навчальні заклади придбали сортувальні баки для пластику, скла, органічних відходів і паперу.

– Раніше дитина могла просто в дворі викинути папірець від цукерки. Зараз вона спеціально біжить до сміттєвих баків. Діти це сприймають як гру. Їм цікаво, – розповідає Марта Чекман, директорка Станції юних натуралістів.

Біля міського будинку культури поставили навчальні сортувальні урни, які розмовляють.

– Коли людина кидає в бачок сміття, він дякує. То діти спеціально бігають по парку, збирають ці фантіки, щоб їм потім сказали "спасибі", – розповідає директор комунального підприємства "Благоустрій Дунаєвеччини" Леонід Михальський.

Окрім сортування, діти долучаються до висаджування куців і прибирання територій.

– Ми виходимо на суботник (</society/2018/08/4/232459/>)и. З дітьми, з молоддю, по вулиці збираємо папірці, щоб решта бачили, що ми боремося з цим сміттям, – розповідає староста Оксана Бабій.

Ми виходимо на суботники. З дітьми, з молоддю, по вулиці збираємо папірці, щоб решта бачили, що ми боремося з цим сміттям

Діти також долучилися ще до однієї важливої ініціативи. Вони розповідають дорослим про те, що не можна спалювати листя.

Палиш листя – плати штраф

– *Боремося*, – зітхає староста сіл Іванківці та Слобідки Гірчичнянської Оксана Бабій, згадуючи про щорічне спалювання листя. – *Більшість вже знає, що не можна, але дехто на заборону уваги не звертає.*

Раніше за спалювання сміття у Дунаєвецькій громаді порушників попереджали тільки на словах, проте з осені 2018 року почали виписувати штрафи.

У селах Іванківці та Слобідка Гірчичнянська за сезон заплатили по 340 гривень штрафу з десяток порушників.

– *Звісно, оштрафовані були не дуже задоволені. Хоче деякі казали, що все правильно, самі не подумали. Сильної образи в односельчан не було. Дехто навіть вже сам дзвонив і попереджав про порушення*, – додає Бабій.

Старостам контролювати допомагають дільничні інспектори та молодь. Молодь навіть створила ініціативну групу, яка поширювала ролики про шкоду спалювання листя у соцмережах, а також розмовляла з людьми.

Окрім цього, на Станції юних натуралістів міськрада допомогла створити компостну яму.

– Усе листя в місті очистили і завезли в нашу компостну яму. Ми її засипали, і тепер маємо органічне добриво, – розповідає Марта Чекман, директорка Станції юних натуралістів.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

Компостування

Більше сміття

У результаті громада змогла запустити сортувальну лінію, але поки що у тестовому режимі, оскільки для повноцінної роботи їй не вистачає сміття.

– Сортувальна лінія розрахована на 100 тонн на добу. Поки що ми запускаємо її один або два рази в тиждень, – розповідає директор комунального підприємства "Благоустрій Дунаєвеччини" Леонід Михальський.

Сортувальна лінія розрахована на 100 тонн на добу

– За минулий рік ми продали приблизно 30 тонн пластику. Уявіть, що одна пляшка важить 5-6 грам. Це те сміття, яке могло лежати в нас на сміттєзвалищі, – додає депутат Микола Островський.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

За останній рік кількість сміття збільшилась. Наприклад, за минулий місяць, каже Леонід Михальський, продали 10-15 тонн пластику.

Зараз лінія відсортовує пластикові пляшки та папір. Згодом планують розділяти скло та алюміній, оскільки цей метал – один із найдорожчих матеріалів серед відходів.

Якщо сміття звозитимуть зі всієї громади, зможуть повноцінно запустити лінію, кажуть у міській раді. Проте про рентабельність проекту говорити ще рано.

– Коли ми реалізовували цей проект, мали нагоду ознайомитися з роботою схожого підприємства в Золочеві. Це приватне підприємство. Туди, зі слів власника, вкладено 700 тисяч євро. Окупиться проект за років 50, – розповідає Островський.

Та й у громаді не ставили за мету заробляти на смітті. Кажуть: головне, щоб було чисто.

– Це більше соціальний проект. Проте частина коштів вже повертається на підприємство. Якби ми повністю змогли б реалізувати цей проект, зі всього сміття залишалося би 20%. Я **сподіваюся, що ми з часом таки станемо найчистішою громадою в Україні**, – додає депутат.

Суботники в громаді. Фото зібрані з офіційного сайту громади

Та сміття – не єдина проблема, яка турбує місцевих.

Дунаєвецька господарка

– Тепер я знаю, чому асфальт стелять в дощ, а дорогу ремонтують в мороз, хоча раніше для мене це був нонсенс.

Очільниця Дунаєвецької ОТГ Веліна Заяць на посаді з 2015 року. Раніше працювала в гуманітарному відділі району, потім помічницею депутата, але ніколи не була головою.

Одразу після обрання відчула всі "принади" хазяйнування в громаді – у перший місяць після об'єднання у місті прорвало теплотрасу.

– Я злякалася, але ми швидко ліквідували проблему. Хоча доходило до сліз. Та на роботі ти мусиш триматися. Вдома підтримує чоловік, а зранку звідкись знову беруться сили, – додає жінка.

Потім ситуація налагодилася, проте легше не стало, розповідає голова. У руках жінки – одна із найбільших громад в Україні.

Перед початком роботи голова з командою поїхали в кожен населений пункт, щоб зрозуміти, що турбує місцевих. Виявилось – найбільшою проблемою були дороги.

– Ми намагаємося контролювати процес ремонту доріг, – розповідає голова. – Проте проблема в тому, що в громаді немає асфальтного заводу. Тому беремо його в інших районах.

Якось замовили той асфальт. Зранку машина поїхала його забрати. Повернулася – а тут ні з того, ні з сього починає падати дощ. А це не той товар, який можна кудись сховати і перечекати негоду.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

Перед початком роботи голова з командою поїхали в кожен населений пункт, щоб зрозуміти, що турбує місцевих. Виявилось – найбільшою проблемою були дороги

Проте дороги відійшли на другий план після того, як у колодязях почала зникати вода.

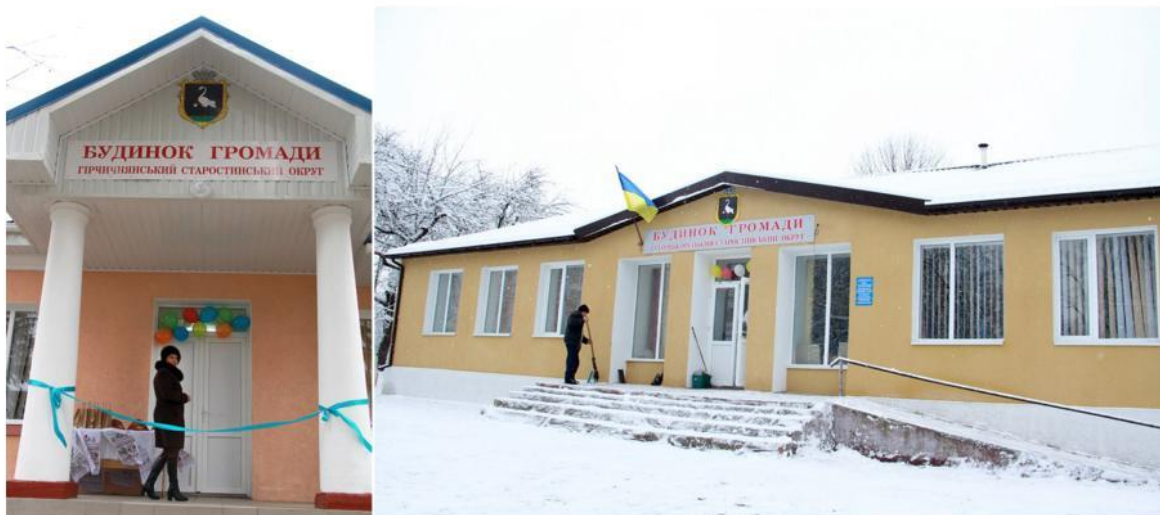
– У 2017 році знизився рівень ґрунтових вод. Тоді люди сказали, що їм зараз не потрібно світла на вулицях, можна почекати з дорогою, тільки повернути воду. І ми організували дворічну програму з поглиблення колодязів, – розповідає Островський.

Потім у громаді взялися оптимізувати інфраструктуру – створили по селах будинки громад.

– Багато приміщень у селах були в поганому стані. Ми зрозуміли, що утримувати 5 будівель водночас – затратно і неефективно, – додає депутат.

Тому міська рада перевела всіх працівників по селах в одне приміщення.

– Це зручно людям, тому що вони приходять до старости на прийом, заходять в ФАП чи до дільничного поліцейського. Поштове відділення поруч, будинок культури чи бібліотека теж тут, – розповідає Островський.

міська рада перевела всіх працівників по селах в одне приміщення

Також староста тепер може контролювати працівників установ, аби ті не порушували трудову дисципліну.

На відміну від установ, зі школами провели "лагідну" оптимізацію – поки що закрили лиш одну. Зараз їх в громаді 24.

– Найбільший супротив щодо закриття шкіл роблять вчителі. Вони розглядають школу як можливість працевлаштування. А ми маємо дбати про якість освіти. Тому ми сьогодні переконуємо і працюємо, але рубаємо, – розповідає Заяць.

У громаді знайшли спосіб переконати місцевих у тому, що деякі школи потрібно закривати – дітей возять на екскурсії в опорну школу, щоб вони побачили умови навчання.

– Ми не можемо насаджувати рішення. Наша основна задача сьогодні – організувати людей. Децентралізація не піде, якщо люди не братимуть в цьому процесі участі, – каже голова.

За 30 кілометрів від Кам'янця-Подільського

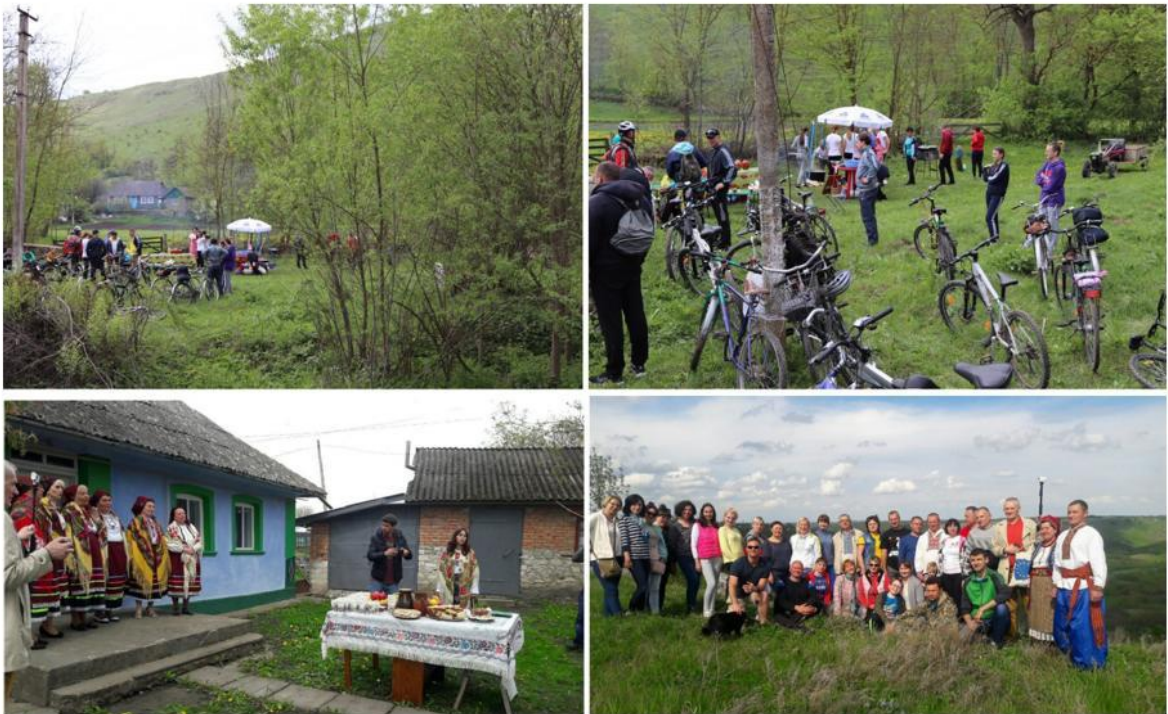
Громада об'єднується за допомогою ще однієї сфери – туризму. (/travel/2019/05/1/236722/) Цієї весни в ОТГ вперше відкрили декілька екскурсійних маршрутів та створили інфоцентр.

Поки що туристів у громаді не бачили, але вже встигли підписати меморандум про партнерство.

– Відкриття сезону планували не так для туристів, як для потенційних партнерів і для самих дунаєвчан. Багато людей навіть не були в місцевих замках, – розповідає Алла Бец, начальниця управління культури і туризму.

06.06.2019

Коли сміття виносять з хати: Як Дунаєвецька громада стала на 50 сміттєзвалищ чистішою | Українська правда _Життя

Ось так у громаді відкривали туристичний сезон

Дунаєвеччина багата мальовничими краєвидами. Зокрема, на її території розташований водоспад Буробон. А також архітектурними та історичними пам'ятками. За часів Російської імперії тут навіть була своя держава – Миньковецька.

Тут пропонують одноденні маршрути відстанню 20-30 кілометрів.

Зацікавилися маршрутами тур-оператори з Хотина і Кам'янця-Подільського. За словами Бец, вони хочуть запропонувати один з маршрутів для туристів, які приїхали ввечері і не мають чим зайнятися перед основною екскурсійною програмою.

Алла Бец раніше працювала у сфері туризму у Кам'янці-Подільському, і каже, що масштабну екскурсійну мережу вдалося розвинути не за один рік.

Тому Дунаєвецькій ОТГ слід чекати результатів мінімум років через 5. А поки що оптимальний варіант – бути невеликим туристичним майданчиком за 30 кілометрів до Кам'янця-Подільського.

ДУНАЇВЦІ
«Маленьке місто з великою душею»

**ГОЛОЗУБИНЦІ
СОКІЛЕЦЬ**
«Повернення до витоків»

МИНЬКІВЦІ
«На межі епох»

РАХНІВКА
«20 кілометрів витривалості, вражень та драйву»

Катерина Хорощак, журналістка, для УП.Життя

Надихнутися прикладами інших успішних громад можна у нашому спецпроекті "Нові громади". ([/projects/novi-gromadi/](https://projects/novi-gromadi/))

Ось іще кілька крутих історій:

- **Як священик на Франківщині навернув людей сортувати сміття і що з цього вийшло** ([/society/2018/05/31/231270/](https://society/2018/05/31/231270/))
- **Теребовлянська "Монополія": Коли громада на Тернопільщині працює як бізнес** ([/society/2019/04/23/236619/](https://society/2019/04/23/236619/))

Поширити 554

Tweet